

Methode voor Wereldoriëntatie & Kunstzinnige Vorming

Whizz-Art

Leerjaar 2

1

Amistad

Vriendschap

Colofon

Titel:	Whizz-Art – Leerjaar 2 - Thema 1 - Vriendschap
Vak:	Wereldoriëntatie/Kunstzinnige Vorming
Ontwikkelaar:	Laura Tonk
Projectleider:	Carola Peeters
Met dank aan:	Miriam Baiz, Amely Bennaars, Dirk-Jan Boerwinkel, Gwen Davelaar, Jantine de Groot, Nishenou Felix, Münhayla Janssen, Ruthlyn Fradll, Daisy Franken, Adrielle Geerman, Carola Peeters, Juanita Gomez-Rasmijn, Esther den Hartog, Niurca Herrera, Ludwina Koolman, Marietje Martinus, Wiljan Megens, Gislène Semerel, Laura Tonk, Rino Wentwoord
Eindredactie:	Departamento di Enseñansa Aruba Proyecto Idioma den Enseñansa (Nederlands)
Inhoud:	Activiteitenboek voor Wereldoriëntatie/Kunstzinnige Vorming
Uitgever:	Departamento di Enseñansa Aruba, Seccion Desaroyo di Curiculo

Departamento di
Enseñansa Aruba

In opdracht van: Scol Arubano Multilingual

Voorwoord

Whizz-Art is de methode Wereldoriëntatie en Kunstzinnige Vorming voor het primair onderwijs, ontwikkeld door de Afdeling Curriculumontwikkeling van de Directie Onderwijs Aruba. Wereldoriëntatie is een verzamelnaam voor onderwijs gericht op kennis van de wereld en omvat verscheidene leergebieden die in samenhang worden aangeboden, zoals: Mens & Maatschappij, Natuur & Techniek, Persoonlijke Vorming en Gezondheidseducatie.

Binnen de methode Whizz-Art worden Wereldoriëntatie en Kunst op geïntegreerde wijze in thema's aangeboden en gaat het om de persoonlijke ontwikkeling in relatie tot de natuur, de samenleving, kunst en cultuur.

Er is gekozen voor de Engelse naam Whizz-Art omdat 'Translanguaging' gedurende de hele methode een plek heeft en omdat de methode zowel in het Papiamentu als het Nederlands ontwikkeld is. De naam Whizz-Art is opgesplitst in twee woorden; namelijk 'Whizz' en 'Art'. Een Whizz is iemand die heel slim en vaardig is. Het woord 'Art' is om aan te geven dat 'Arte' (kunst) zowel als doel en als middel een plek heeft in de methode. De methode Whizz-Art focust zich niet zozeer op het leren van kennis, maar vooral op het aanleren van vaardigheden. Deze vaardigheden worden op een geïntegreerde wijze met behulp van verschillende thema's en in verschillende situaties door de leerlingen toegepast.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inhoudsopgave	4
Inleiding	6
Overzicht van activiteiten	8
Startactiviteit: Hoe kan ik een goede vriend zijn? ★	9
Deelvraag 1: Wat is vriendschap?	11
Activiteit 1.1 Een fantasievriendje	13
Activiteit 1.2 De vriendschapsladder	15
Activiteit 1.3 Samen is veel leuker dan alleen	17
Activiteit 1.4 Verschillende soorten vrienden	19
Activiteit 1.5 Levels of Friendship	21
Deelvraag 2: Hoe kan ik een goede vriend zijn voor anderen?	23
Activiteit 2.1 Spiegeltje, spiegeltje	24
Activiteit 2.2 Conflicten, wat kan ik doen?	26
Activiteit 2.3 Wat als vrienden ruzie maken?	28
Activiteit 2.4 Turn That Frown Upside Down!	30
Activiteit 2.5 Muur van vertrouwen	33
Deelvraag 3: Hoe maak je vrienden?	35
Activiteit 3.1 Over de streep	37
Activiteit 3.2 Kom erbij!	39
Activiteit 3.3 Spelletjes vroeger en nu	42
Activiteit 3.4 Speeddate	44
Activiteit 3.5 Rekening houden met een ander	46
Deelvraag 4: Hoe ga je met elkaar om?	48
Activiteit 4.1 The Blob Tree	50
Activiteit 4.2 Vriendschap begint met vriendelijkheid	52
Activiteit 4.3 Geef je grenzen aan!	54

Activiteit 4.4 Aruba ... One Happy Island	56
Activiteit 4.5 Iedereen is anders	58
Deelvraag 5: Kan je vrienden zijn met iedereen?	60
Activiteit 5.1 My Secret Friend	62
Activiteit 5.2 Vooroordelen	64
Activiteit 5.3 De jongen die met dieren kan praten	66
Activiteit 5.4 Vriendschap tussen dieren	68
Activiteit 5.5 Beloofd is beloofd	70
Slotactiviteit: Movie Night ★	72
Bijlage 1 Brief voor ouders	74
Bijlage 2 Benodigde materialen	75
Bijlage 3 Kopieerbladen	78

Inleiding

Over dit thema

Dit thema gaat over vriendschap. De leerlingen leren binnen dit thema wat vriendschap is, hoe ze een goede vriend kunnen zijn voor een ander, hoe je vrienden kunt maken en behouden, hoe je met elkaar omgaat en over bijzondere vriendschappen. Door te onderzoeken hoe ze zelf in elkaar steken en wat ze belangrijk vinden in een vriend, krijgen de leerlingen handvaten die ze kunnen toepassen in hun dagelijks leven om zich sociaal, veilig en gelukkig te voelen.

Vormingsgebieden en kerndoelen (Cyclus 1)

Beweging & Gezondheid:	1.9, 1.9a, 5.6, 5.6a, 6.1, 6.1a, 6.1b, 6.5, 6.5a, 6.5b, 6.5c.
ICT:	1.6, 1.6a, 2.5, 2.5.
Kunstzinnige Vorming:	1.1, 1.1a, 1.2, 1.2a 1.2b, 1.3, 1.3a, 2.2, 2.2a, 2.3, 2.3a, 4.2, 4.2a, 5.1b, 5.2, 5.2a, 6.1, 6.1a, 6.1b, 6.1c, 6.1d, 6.2, 6.2a.
Mens & Maatschappij:	2.3, 2.3a, 2.4, 2.4a, 4.1, 4.1c, 4.2, 4.2a, 4.2b, 5.1, 5.1a, 5.1b, 5.2, 5.2a, 5.2b, 5.2c, 5.3, 5.3a, 6.1, 6.1a, 6.1b, 7.2, 7.3b, 8.1, 8.1b, 8.1c, 8.2, 8.2a, 8.3, 8.3a.
Natuur & Techniek:	3.2, 3.2a, 3.6, 3.6c, 3.7, 3.7a, 7.3
Persoonlijke Vorming:	1.1, 1.1b, 1.1c, 1.2, 1.2a, 1.2b, 1.2c, 1.2d, 1.3, 1.3a, 2.1, 2.1a, 2.2, 2.2a, 2.2b, 2.2c, 2.2d, 2.3, 2.3a, 3.1, 3.1a, 3.1b, 3.3, 3.3a, 4.1, 4.1a, 4.1b, 4.1c, 4.2, 4.2a, 4.2b, 5.1, 5.1a, 5.1b, 5.2, 5.2a, 5.3, 5.3a, 5.3b, 6.1, 6.1a, 6.1b, 6.1c, 6.2, 6.2a, 6.2b, 7.2, 7.2a, 7.2b.

21^e-eeuwse vaardigheden

- Communiceren.
- Creatief denken.
- ICT-basisvaardigheden.
- Kritisch denken.
- Mediawijsheid.
- Probleem oplossen.
- Samenwerken.
- Sociale en culturele vaardigheden.
- Zelfregulering.

Vorbereiding

- Stuur een mail naar de ouders, om hen te informeren over dit thema. In bijlage 1 vindt u een conceptbrief.
- Zorg voor de materialen die nodig zijn bij de activiteiten die u gekozen heeft.

Startvoorwerp

Als startvoorwerp wordt in dit thema een doosje met een vriendschapsarmbandje gebruikt. Op de binnenkant van het deksel staat de volgende vraag geschreven: 'Hoe kan ik een goede vriend zijn?'

Startactiviteit: Hoe kan ik een goede vriend zijn?

Tijdens deze activiteit krijgen de leerlingen een doosje met een vriendschapsarmbandje, spullen die ze nodig hebben bij deze activiteit en een vraag die op de binnenkant van het deksel van het doosje staat 'Hoe kan ik een goede vriend zijn?'. Naar aanleiding van twee filmpjes discussiëren de leerlingen wie het vriendschapsarmbandje uit het doosje verdient en waarom. Tot slot maken ze zelf een vriendschapsarmbandje. Alle vriendschapsarmbandjes gaan in het doosje en worden uitgedeeld tijdens de slotactiviteit: de 'Movie Night'.

Slotactiviteit: Movie Night

Aan het einde van dit thema organiseren de leerlingen een 'Movie Night' voor de klas en de ouders. De leerlingen laten aan de ouders zien wat ze tijdens dit thema gemaakt hebben en zingen de liedjes en laten de bijbehorende dansjes zien. Daarna wordt er gezamenlijk een film bekeken over vriendschap.

Deelvragen in dit thema

1. Wat is vriendschap?
2. Hoe kan ik een goede vriend zijn voor anderen?
3. Hoe maak je vrienden?
4. Hoe ga je met elkaar om?
5. Kan je vrienden zijn met iedereen?

Overzicht van activiteiten

Startactiviteit: Hoe kan ik een goede vriend zijn? ★				
Deelvraag 1: Wat is vriendschap?				
1.1 Een fantasievriendje	1.2 De vriendschapsladder	1.3 Samen is veel leuker dan alleen	1.4 Verschillende soorten vrienden	1.5 Levels of Friendship
Deelvraag 2: Hoe kan ik een goede vriend zijn voor anderen?				
2.1 Spiegeltje, spiegeltje	2.2 Conflicten, wat kan ik doen?	2.3 Wat als vrienden ruzie maken?	2.4 Turn That Frown Upside Down!	2.5 Muur van vertrouwen
Deelvraag 3: Hoe maak je vrienden?				
3.1 Over de streep	3.2 Kom erbij!	3.3 Spelletjes vroeger en nu 	3.4 Speeddate	3.5 Rekening houden met een ander
Deelvraag 4: Hoe ga je met elkaar om?				
4.1 The Blob Tree	4.2 Vriendschap begint met vriendelijkheid	4.3 Geef je grenzen aan!	4.4 Aruba ... One Happy Island	4.5 Iedereen is anders
Deelvraag 5: Kan je vrienden zijn met iedereen?				
5.1 My Secret Friend	5.2 Vooroordelen	5.3 De jongen die met dieren kan praten	5.4 Vriendschap tussen dieren	5.5 Beloofd is beloofd
Slotactiviteit: Movie Night ★				

- ★ verplichte activiteiten
 (online) thuisactiviteiten

Startactiviteit: Hoe kan ik een goede vriend zijn? ★

Tijdens deze activiteit krijgen de leerlingen een doosje met een vriendschapsarmbandje, spullen die ze nodig hebben bij deze activiteit en een vraag. Ze bekijken twee filmpjes over vriendschap en discussiëren over wie het vriendschapsarmbandje uit het doosje verdient. Tot slot maken ze zelf een vriendschapsarmbandje.

Waar:	In de klas
Tijdsduur:	45 minuten
21 ^e -eeuwse vaardigheid die centraal staat:	Sociale & culturele vaardigheden/Kritisch denken
Soort kunstactiviteit:	Beeldende vorming
Kerdoelen:	PV: 5.1, 5.1a. N&T: 7.3 KV: 2.1, 2.1a, 2.2, 2.2a, 2.3, 2.3a.

Wat leren de leerlingen?

De leerling leert:

- een daad van vriendschap te herkennen;
- de knooptechniek 'chevron' toe te passen.

Wat heb je nodig?

- De film 'For the Birds' (zie webpagina Whizz-Art) (2.27 minuten).
- De film 'Friendship Animation Movie' (zie webpagina Whizz-Art) (3.52 minuten).
- De film 'DIY Chevron Friendship Bracelet' (zie webpagina Whizz-Art) (3.52 minuten).
- Materiaal vriendschapsarmbandje: tape, borduurgaren (vier of acht kleuren), een klein knoopje voor iedere leerling.
- De website: 20 Best Friendship Bracelet Patterns (zie webpagina Whizz-Art).

Vorbereiding:

- Zorg voor een doosje, schrijf aan de binnenkant van het deksel 'Hoe kan ik een goede vriend zijn?'. Maak een vriendschapsarmbandje. Zie voor instructies de film 'DIY Chevron Friendship Bracelet'.
- Knip voor iedere leerling het garen op de juiste lengte, vouw het dubbel en maak een lus.

De activiteit:

● Er wordt een doosje bezorgd in de klas. Vertel de leerlingen dat dit doosje te maken heeft met het nieuwe thema. Laat het doosje rondgaan in de klas. De leerlingen mogen het doosje openen en raden waar dit thema over gaat, maar ze houden hun antwoord nog voor zich tot iedereen de kans heeft gehad om in het doosje te kijken.

- *Waar denk je dat dit thema over gaat? Waarom denk je dat?*

Verzamel alle antwoorden en schrijf ze op het bord.

Onderstreep het juiste antwoord, als iedereen aan de beurt is geweest.

● Bekijk eerst het filmpje 'For the Birds'.

- *Zijn de kleine vogels vrienden van elkaar? Waarom denk je dat?*
- *Is de grote vogel een vriend van de kleine vogels? Waarom denk je dat?*

Bekijk vervolgens 'Friendship Animation Movie'.

- *Wie zijn de twee vrienden in dit filmpje? Waarom denk je dat?*
- *Als je één iemand moet kiezen uit deze filmpjes, wie verdient dan een vriendschapsarmbandje? Waarom?*

Leg uit dat de leerlingen tijdens dit thema over vriendschap leren hoe ze een goede vriend kunnen zijn. Aan het einde van dit thema krijgen ze dan een vriendschapsarmbandje dat dit symboliseert.

Vertel de leerlingen ook dat er een vriendschapswand in de klas gemaakt zal worden. Zoek samen met de leerlingen naar een geschikte plek hiervoor. Vertel de leerlingen dat de gemaakte werkjes in dit thema bij de vriendschapswand gehangen of gelegd worden.

- Laat alle leerlingen een vriendschapsarmbandje maken naar aanleiding van de instructie in het filmpje 'DIY Chevron Friendship Bracelet'.

Nog meer zelf onderzoeken/doen:

- Laat de leerlingen meer vriendschapsarmbandjes maken en verschillende soorten technieken uitproberen. Zie hiervoor de website '20 Best Friendship Bracelet Patterns'.

Reflectie en terugkoppeling:

- *Wat heb jij geleerd over vriendschap?*
- *Ziet je vriendschapsarmbandje er net zo uit als het voorbeeld?*
- *Wat vond je moeilijk/makkelijk?*

Didactische tip(s):

Loop rond tijdens het maken van de vriendschapsarmbandjes en inventariseer wie handig in deze techniek is en wie niet. Spoor de leerlingen aan om elkaar te helpen.

Begrippen: vriendschap, helpen, vriendschapsarmbandje, vriend.

Deelvraag 1: Wat is vriendschap?

Doel:

De leerlingen kunnen antwoord geven op de vraag 'Wat is vriendschap?'. Ze denken na over wat zij belangrijk vinden in een vriendschap en ervaren dat klasgenoten er misschien anders over denken. Verder leren ze dat er verschillende niveaus binnen een vriendschap voorkomen. Tijdens deze deelvraag gaan de leerlingen samen dingen doen, waarbij ze elkaar beter leren kennen en waaruit een vriendschap kan ontstaan.

Aan deze deelvraag zijn de volgende activiteiten gekoppeld:

- Activiteit 1.1. Een fantasievriendje

PV & KV (Beeldende vorming)

Kritisch denken

45 minuten

Tijdens deze activiteit gaan de leerlingen in gesprek met elkaar over met wie je vrienden zou kunnen worden en wie niet. Door dit te bespreken komen ze erachter wat zij belangrijk vinden in een vriendschap. De leerlingen denken na over een fantasievriendje. Hoe ziet deze eruit en wat zijn de eigenschappen van dit vriendje? Tot slot tekenen ze dit fantasievriendje.

- Activiteit 1.2. De vriendschapsladder

PV & KV (Beeldende vorming)

Kritisch denken

45 minuten

Tijdens deze activiteit onderzoeken de leerlingen wat zij belangrijk vinden in een vriendschap. Dit zetten ze op volgorde van belangrijkheid in een vriendschapsladder. Ze leren wat het verschil is tussen de voor- en achtergrond van een schilderij of foto.

- Activiteit 1.3. Samen is veel leuker dan alleen

PV & KV (Muziek/Dans/Media)

Sociale en culturele vaardigheden

45 minuten

Tijdens deze activiteit bekijken de leerlingen een filmpje waar verschillende vrienden vertellen over hun vriendschap. De leerlingen zien dat iedereen iets anders zoekt in een vriend. Verder leren de leerlingen het lied 'Samen is veel leuker dan alleen'.

- Activiteit 1.4. Verschillende soorten vrienden

PV, M&M & KV (Beeldende vorming)

Creatief denken /Zelfregulering

45 minuten

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen het verhaal van de vriendenkring, een Mexicaanse legende. De leerlingen gaan zonder instructies, maar met de juiste materialen zelf een vriendenkring maken.

- Activiteit 1.5. Levels of Friendship

PV & KV (Theater)

Sociale en culturele vaardigheden

45 minuten

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen dat er verschillende niveaus in een vriendschap voorkomen. Ze kunnen deze niveaus herkennen en weten wat ze kunnen doen om de vriendschap naar een hoger niveau te tillen.

Activiteit 1.1 Een fantasievriendje

Tijdens deze activiteit gaan de leerlingen in gesprek met elkaar over met wie je vrienden zou kunnen worden en wie niet. Door dit te bespreken komen ze erachter wat zij belangrijk vinden in een vriendschap. De leerlingen denken na over een fantasievriendje. Hoe ziet deze eruit en wat zijn de eigenschappen van dit vriendje? Tot slot tekenen ze dit fantasievriendje.

Waar:	In de klas
Tijdsduur:	45 minuten
21 ^e -eeuwse vaardigheid die centraal staat:	Kritisch denken
Soort kunstactiviteit:	Beeldende vorming
Kerdoelen:	PV: 4.1, 4.1b, 5.1, 5.1a. KV: 1.1, 1.1a, 1.2, 1.2a, 1.2b, 1.3, 1.3a, 2.2, 2.2a, 2.3, 2.3a.

Wat leren de leerlingen?

De leerling leert:

- aangeven wat hij/zij belangrijk vindt in een vriend;
- een korte presentatie te geven;
- een fantasietekening maken.

Wat heb je nodig?

- PowerPointpresentatie 1: Kun je vrienden zijn met...? (zie webpagina Whizz-Art).
- Tekening fantasievriendje: Tekenpapier, potlood, gum, kleurpotloden, stiften.

De activiteit:

● Ga met de leerlingen in gesprek over de vraag met wie je allemaal vrienden kan worden of zijn. Gebruik daarbij de PowerPointpresentatie 1 'Kun je vrienden zijn met ...?.

- *Kun je vrienden zijn met Sinterklaas?*
- *Kun je vrienden zijn met de koning?*
- *Kun je vrienden zijn met een zwerver?*
- *Kun je vrienden zijn met een computer?*
- *Kun je vrienden zijn met een hond?*

Vraag ook steeds waarom dat wel of niet kan. Bij ieder plaatje komt er steeds weer een nieuw kenmerk van vriendschap voorbij, zoals dingen delen, dezelfde interesse, elkaar helpen, et cetera...

● Vraag de leerlingen of ze een fantasievriendje hebben of hebben gehad. Laat ze hier iets over vertellen. Vraag de leerlingen vervolgens een fantasievriendje te bedenken en laat ze vertellen wat voor eigenschappen dat fantasievriendje moet hebben om voor hen het ideale vriendje te zijn. Bijvoorbeeld een vriend die niet boos wordt, niet plaagt, een goede grap kan vertellen, goed kan voetballen, et cetera. Vervolgens maken de leerlingen een tekening van hoe dit vriendje eruit zou kunnen zien. Het is een fantasievriendje, dus alles kan: zes armen zodat hij lekker kan knuffelen, vier benen zodat hij snel kan rennen met voetbal, een wiskundeknobbel zodat hij kan helpen met huiswerk rekenen. Laat de leerlingen de eigenschappen erbij schrijven.

Nog meer zelf onderzoeken/doen:

Laat de leerlingen in een klassengesprek hun fantasievriendje met bijbehorende eigenschappen presenteren. Wie weet zijn er leerlingen in de klas die zich aangesproken voelen en eigenschappen van henzelf zien in het fantasievriendje van hun klasgenoot.

Reflectie en terugkoppeling:

- *Op welke momenten kan een fantasievriendje je helpen?*

Didactische tip(s):

Maak een vriendschapswand in de klas. Hang de tekeningen van het fantasievriendje daar op.

Begrippen: vriendschap, vrienden zijn met, fantasievriendje.

Activiteit 1.2 De vriendschapsladder

Tijdens deze activiteit onderzoeken de leerlingen wat zij belangrijk vinden in een vriendschap. Dit zetten ze op volgorde van belangrijkheid in een vriendschapsladder. Ze leren wat het verschil is tussen de voor- en achtergrond van een schilderij of foto.

Waar:	In de klas
Tijdsduur:	45 minuten
21 ^e -eeuwse vaardigheid die centraal staat:	Kritisch denken
Soort kunstactiviteit:	Beeldende vorming
Kerdoelen:	PV: 2.1, 2.1a, 2.2, 2.2a, 2.2b, 2.2c, 2.3, 2.3a, 5.1, 5.1a. KV: 1.1, 1.1a, 1.2, 1.2a, 1.2b, 1.3, 1.3a, 2.2, 2.2a, 2.3, 2.3a, 6.1, 6.1a, 6.1b, 6.1c, 6.1d.

Wat leren de leerlingen?

De leerling leert:

- aangeven wat hij/zij belangrijk vindt in een vriendschap;
- onderscheiden wat anderen belangrijk vinden in een vriendschap;
- respect te hebben voor de mening van een ander;
- het verschil tussen voor- en achtergrond van een schilderij of foto te onderscheiden.

Wat heb je nodig?

- Kopieerblad 1: Voorgrond en achtergrond.
- Een ladder, 8 stroken papier, zwarte stift.
- De vriendschapsladder: A4 tekenpapier, waterverf, kwasten, ijsstokjes, lijm, fototoestel, printer, schaar.

Vorbereiding:

Zet de ladder in de klas, knip de acht stroken en schrijf daar de volgende woorden op: eerlijk zijn, vertrouwen, samen leuke dingen doen, samen lachen, geheimen delen, veel kunnen praten met elkaar, alles delen, dat je dezelfde dingen leuk vindt.

De activiteit:

● Introduceer de vriendschapsladder en laat de leerlingen onderzoeken wat zij belangrijk vinden in een vriendschap met behulp van deze ladder. Lees voor wat er op de stroken staat en laat een leerling deze op volgorde van belangrijkheid leggen.

- *Wat vind jij het belangrijkste in een vriendschap?* Hang dat bovenaan de ladder.
- *Wat komt daarna?* Hang die omschrijving eronder.

Vervolgens mogen andere leerlingen de volgorde van de sporten van de ladder (treden) veranderen. Is er veel verschil in mening? Is er verschil tussen jongens en meisjes? Bespreek dit met leerlingen. Leg hierbij de nadruk op respect hebben voor verschil in mening. Laat de leerlingen aanvullingen bedenken voor de lege plekken op de ladder.

Op de sporten van de ladder (treden) staat:

Eerlijk zijn
Vertrouwen
Samen leuke dingen doen
Samen lachen
Geheimen delen
Veel kunnen praten met elkaar
Alles delen
Dat je dezelfde dingen leuk vindt

● Demonstreer aan de hand van kopieerblad 1 wat het verschil tussen de voorgrond en achtergrond van een schilderij is.

Voorgrond: Het voorste gedeelte van iets wat je ziet. Hier ligt de focus op.

Achtergrond: Hetgeen dat achter de voorgrond te zien is.

Vertel de leerlingen dat ze een vriendschapsladder gaan maken. Leg de opdracht uit en geef het verschil aan tussen voor- en achtergrond. Vertel dat de vriendschapsladder op de voorgrond komt en dat de leerlingen zelf op een A-4tje een achtergrond mogen bedenken.

De leerlingen schilderen deze achtergrond met waterverf.

Vervolgens maken ze met ijsstokjes en lijm een trap. Op iedere plek van de ladder schrijven ze een woord dat zij belangrijk vinden binnen vriendschap. De leerlingen plakken de trapporten van minder belangrijk naar belangrijk op de voorgrond van hun kunstwerk.

Nog meer zelf onderzoeken/doen:

Maak van iedere leerling een foto vanachter net of ze een ladder beklimmen. Print de foto uit en laat de leerling zichzelf uitknippen en op de ladder plakken.

Reflectie en terugkoppeling:

- *Niet iedereen vindt hetzelfde belangrijk in een vriendschap. Wat vind je daarvan?*

Wijs verschillende knutselwerkjes aan en vraag:

- *Wat zie je op de achtergrond/ voorgrond?*

Didactische tip:

Maak een vriendschapswand in de klas. Hang de vriendschapsladders op aan de vriendschapswand.

Begrippen: vriendschap, verschil, ladder, belangrijk, respect, sporten (treden), voorgrond, achtergrond.

Activiteit 1.3 Samen is veel leuker dan alleen

Tijdens deze activiteit bekijken de leerlingen een filmpje waar verschillende vrienden vertellen over hun vriendschap. De leerlingen zien dat iedereen iets anders zoekt in een vriend. Verder leren de leerlingen het lied 'Samen is veel leuker dan alleen'.

Waar:	In de klas
Tijdsduur:	45 minuten
21 ^e -eeuwse vaardigheid die centraal staat:	Sociale en culturele vaardigheden
Soort kunstactiviteit:	Muziek/Dans/Media
Kerdoelen:	PV: 2.1, 2.1a, 2.2, 2.2a, 2.2b, 2.2c, 2.3, 2.3a, 5.1, 5.1a. KV: 1.1, 1.1a, 1.2, 1.2a, 1.2b, 1.3, 1.3a, 2.2, 2.2a, 2.3, 2.3a, 6.1, 6.1a, 6.1b, 6.1c, 6.1d.

Wat leren de leerlingen?

De leerling leert:

- dat iedereen iets anders zoekt in een vriend;
- nadenken over wat hij/zij belangrijk vindt in een vriendschap;
- een lied te zingen en op een lied te dansen;
- een interview af te nemen;
- een videoclip te maken bij een bestaand lied.

Wat heb je nodig?

- De film 'Huisje, boompje, beestje: vriendschap' (zie webpagina Whizz-Art) (14.10 minuten).
- De videoclip 'Samen is leuker dan alleen' (zie webpagina Whizz-Art) (1.41 minuten).

De activiteit:

● Vertel dat in het filmpje verschillende vrienden vertellen over hun vriendschap. Ook zien ze Erik en Raaf in het filmpje, twee goede vrienden. Erik gaat voor Raaf koken en Raaf mag helpen.....kijk samen wat er gebeurt. Stel na het kijken van het filmpje de volgende vragen:

- *Opeens is Raaf er niet meer. Erik is verbaasd. Waarom is Raaf boos/teleurgesteld?*
- *Wat had Erik anders kunnen doen?*
- *Hoe maken ze het goed?*
- *Alle vrienden stellen in dit filmpje vinden iets anders belangrijk in vriendschap. Wat vind jij belangrijk?*
- *Speel je liever samen of alleen? Waarom?*

● Leer de leerlingen het lied 'Samen is veel leuker dan alleen' aan. Deel de tekst uit en laat de leerlingen het lied meezingen. Het lied wordt door twee vrienden gezongen. De één zingt de ene zin, de ander de volgende. Verdeel vervolgens de klas en de tekst in twee en laat de leerlingen het lied 'tegen elkaar' zingen.

Als ik me rot voel
Nou dan bel ik je op
Als ik iets kwijt ben

Zoeken we het samen op
Ik hou van zwemmen
Ja dat kan ik niet eens
Ook al zijn we niet hetzelfde
Samen is veel leuker dan alleen
Als ze me plagen
Nou dan kom ik voor je op
Ik vind jou aardig
Ja ik vind jou ook tof
Ik speel viool
Nou ja dat kan ik niet geeneens
Ook al zijn we niet hetzelfde
Samen is veel leuker dan alleen
Natuurlijk is er weleens ruzie en gekat
Maar voor vrienden is dat geen probleem
want wij geloven dat
Samen leuker is dan alleen, ja echt veel leuker
want je staat niet alleen, om ons samen kan niemand heen
ook al zijn we niet hetzelfde
Samen is veel leuker dan alleen
Dus zoek een vriendje, of een vriendin
Dat is best gezellig, komt niemand tussen in
Samen sta je niet alleen
Ook al ben je niet hetzelfde
Samen is veel leuker dan alleen, Ja samen is veel leuker dan alleen

Nog meer zelf onderzoeken/doen:

- Laat de leerlingen in tweetallen vriendenstellen of vriendengroepjes interviewen buiten de klas. Eerst stellen ze samen een lijst van vragen op. Hierbij moeten de leerlingen zich afvragen wat ze graag willen weten over vriendschap. Bespreek de resultaten van de interviews klassikaal.
- Laat de leerlingen een dansje bedenken en eventueel een videoclip opnemen bij het lied 'Samen is veel leuker dan alleen'.

Reflectie en terugkoppeling:

- *Wat heb je geleerd over vriendschap?*

Begrippen: samen, alleen, vriendschap.

Activiteit 1.4 Verschillende soorten vrienden

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen het verhaal van de vriendenkring, een Mexicaanse legende. De leerlingen gaan zonder instructies, maar met de juiste materialen zelf een vriendenkring maken.

Waar:	In de klas
Tijdsduur:	45 minuten
21 ^e -eeuwse vaardigheid die centraal staat:	Creatief denken/Zelfregulering
Soort kunstactiviteit:	Beeldende vorming
Kerdoelen:	PV: 4.1, 4.1b, 5.1, 5.1a, 5.2, 5.2a, 7.2, 7.2a, 7.2b. M&M: 2.4, 2.4a. KV: 1.1, 1.1a, 1.2, 1.2a, 1.2b, 1.3, 1.3a, 2.2, 2.2a, 2.3, 2.3a.

Wat leren de leerlingen?

De leerling leert:

- waar Mexico ligt;
- wie de Maya's waren;
- een activiteit in stappen te verdelen om tot het gewenste eindresultaat te komen;
- met klei te werken.

Wat heb je nodig?

- Landkaart of wereldbol.
- De film 'Maya Civilization For Kids' (zie webpagina Whizz-Art) (4.52 minuten).
- Kopieerblad 2: De vriendschapskring.
- Materiaal vriendschapskring: klei, mesje of spatel, deegroller.

Voorbereiding:

Probeer aan een Mexicaanse vriendenkring van klei te komen.

De activiteit:

- Laat de Mexicaanse vriendenkring zien. Vertel dat het uit Mexico komt.

Laat de leerlingen Mexico aanwijzen op een landkaart of wereldbol.

- *Waar denk je dat Mexico ligt?*
- *Waar ligt Aruba?*

Vraag aan de leerlingen of zij weten wat het beeldje moet voorstellen.

- Wat is het verhaal achter dit beroemde beeldje?

- Vertel de legende achter het beeldje.

De Maya was een volk dat 4000 jaar geleden in Midden-Amerika leefde. 's Avonds kwamen de Maya's bij elkaar bij een vuurplaats om te feesten, te dansen. Vrienden vertelden elkaar verhalen, praatten over de goede eigenschappen van elkaar en ze haalden herinneringen op. Door mee te doen aan de vriendenkring werd de vriendschap hechter. De vriendenkring is een symbool van vriendschap. Iedereen houdt elkaar vast, dat betekent een hechte vriendschap. Als je het kaarsje in het midden aansteekt, brengt dat geluk aan iedereen die bij de vriendenkring hoort.

● Laat de leerlingen een vriendenkring van klei maken. Geef ze de materialen en bespreek met ze hoe ze dit kunnen aanpakken. Schrijf de werkwijze die zij aangeven stapsgewijs op het bord.

- *Hoe begin je?*
- *Wat is de volgende stap?*

Voorbeeld:

- Kneed een bolletje klei.
- Rol dit plat met een deegroller.
- Snijd de zijkanten bij zodat er een plat rondje ontstaat. Maak dit rondje breed genoeg zodat er een waxinelichtje in past.
- Maak met de deegroller een plat rechthoekig vlak van ongeveer 1 cm dik.
- Teken hier een slinger van 5 of 6 poppetjes op.
- Snijd deze poppetjes uit.
- Maak de poppetjes vast op het platte rondje.

Nog meer zelf onderzoeken/doen:

- Laat de leerlingen het filmpje 'Maya Civilization For Kids' zien.
- Speel met de leerlingen het spel wat de Maya's vroeger speelden, een balspel waarbij je de bal niet mag aanraken met handen of voeten.

Reflectie en terugkoppeling:

- *Tegen welke moeilijkheden liep je aan bij het maken van een vriendenkring van klei?*
- *Wat zou je nog meer willen weten over de Maya's?*

Begrippen: cultuur, beschaving, Mexico, Maya's, oorspronkelijke bevolking, legende, vriendschap.

Activiteit 1.5 Levels of Friendship

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen dat er verschillende niveaus in een vriendschap voorkomen. Ze kunnen deze niveaus herkennen en weten wat ze kunnen doen om de vriendschap naar een hoger niveau te tillen.

Waar:	In de klas
Tijdsduur:	45 minuten
21 ^e -eeuwse vaardigheid die centraal staat:	Sociale en culturele vaardigheden
Soort kunstactiviteit:	Theater
Kerdoelen:	PV: 4.1b, 5.1, 5.1a, 5.2, 5.2a. KV: 1.1, 1.1a, 1.2, 1.2a, 1.3, 1.3a, 2.3, 2.3a.

Wat leren de leerlingen?

De leerling leert:

- dat er verschillende niveaus van vriendschap zijn;
- deze niveaus herkennen;
- wat je kunt doen om je vriendschap naar een hoger niveau te tillen;
- een situatie uit te beelden.

Wat heb je nodig?

- De film '5 Levels Of Friendship' (zie webpagina Whizz-Art) (3.51 minuten).

De activiteit:

● Kies twee leerlingen die goede vrienden van elkaar zijn en stel de volgende vragen:

- *Hoe lang kennen jullie elkaar?*
- *Waar hebben jullie elkaar ontmoet?*
- *Waren jullie meteen goede vrienden?*
- *Hoe zijn jullie goede vrienden geworden?*

Vertel dat je niet meteen goede vrienden bent vanaf het begin dat je elkaar ziet, maar dat zoiets langzaam groeit. Bekijk samen het filmpje 'Levels Of Friendship'.

Schrijf op het bord de vijf niveaus van vriendschap:

vreemden

kennissen

vrienden

goede vrienden

beste vrienden

Bespreek met de leerlingen wat elk niveau inhoudt en hoe je van het ene niveau naar het andere niveau gaat.

Bijvoorbeeld:

Vreemden: Je weet wel elkaars naam, maar verder ken je elkaar niet. Goede indruk maken is nu het belangrijkste.

Kennissen: Iemand die je iets beter kent. Je ziet elkaar op school en soms praat je met elkaar.

Vrienden: Je gaat met elkaar om, speelt met elkaar, maar het contact is oppervlakkig. Je vertelt wel meer over jezelf, maar vooral de positieve leuke dingen.

Goede vrienden: Bij deze vrienden ben je jezelf, goede en slechte momenten. Je gaat veel met elkaar om.

Beste vrienden: Het duurt een tijdje voordat je dit niveau van vriendschap hebt bereikt. Deze persoon vertrouw je en deze vriendschap is heel hecht. Deze vriendschap is blijvend.

● Laat de leerlingen in groepjes van twee of drie, één van de niveaus uitbeelden. Geef ze vijf minuten om voor te bereiden. De overige leerlingen raden om welk niveau het gaat. Bespreek vervolgens wat de leerlingen zouden kunnen doen om de vriendschap van het ene niveau naar het andere niveau te tillen. Laat ook deze situatie uitspelen.

- *Moet/kan je met iedereen beste vrienden worden?*

Nog meer zelf onderzoeken/doen:

Om vriendschap naar een hoger niveau te tillen moet je tijd met elkaar doorbrengen. Een manier om dat te doen is spelletjes spelen. Voer een 'spelletjes-half-uurtje' in.

Reflectie en terugkoppeling:

- *Wat heb je geleerd?*
- *Hoe kun je een vriendschap naar een ander niveau tillen?*

Begrippen: vreemde, kennis, vriend, goede vriend, beste vriend.

Deelvraag 2: Hoe kan ik een goede vriend zijn voor anderen?

Doel:

De leerlingen kunnen aangeven wat hun eigen positieve eigenschappen zijn en herkennen dit ook in een ander. Ze krijgen handvaten in hoe ze met conflicten kunnen omgaan en hoe ze zich kunnen inleven in een ander. Verder leren ze wat belangrijk is in een vriendschap.

Aan deze deelvraag zijn de volgende activiteiten gekoppeld:

- Activiteit 2.1. Spiegeltje, spiegeltje

PV & KV (Beeldende vorming)

Kritisch denken

60 minuten

Tijdens deze activiteit worden de leerlingen zich bewust van hun eigen positieve eigenschappen en die van anderen. Ze maken een silhouet van zichzelf en schrijven hier hun eigenschappen in en laten dat aanvullen door andere leerlingen.

- Activiteit 2.2. Conflicten, wat kan ik doen?

PV & KV (Theater)

Sociale en culturele vaardigheden/Communiceren

45 minuten

Tijdens deze activiteit spelen de leerlingen verschillende situaties uit waarin vrienden anderen niet goed behandelen. Door discussie en brainstormen ontwikkelen de leerlingen handvaten die ze kunnen gebruiken in dit soort situaties. Ze leren bouwen aan een vriendschap.

- Activiteit 2.3. Wat als vrienden ruzie maken?

PV & KV (Theater/Beeldende vorming)

Communiceren

45 minuten

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen naar aanleiding van het verhaal 'Six Crows' wat een vriendschap kan breken, maar ook wat een vriendschap kan herstellen. Ze leren dat het belangrijk is om duidelijk te zijn. Verder schrijven ze een strip van het verhaal 'Six Crows'.

- Activiteit 2.4. Turn That Frown Upside Down!

PV, B&G & KV (Muziek)

Sociale en culturele vaardigheden

45 minuten

- Tijdens deze activiteit leren de leerlingen wat je kunt doen om jezelf of een ander op te vrolijken. Opvrolijken van een ander hoort ook bij vriendschap. Verder leren de leerlingen het lied 'Happy' en gaan ze op zoek naar muziek die hen opvrolijkt.

- Activiteit 2.5. Muur van vertrouwen

PV

Kritisch denken/Samenwerken

45 minuten

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen dat één van de belangrijkste kenmerken van een vriendschap vertrouwen is. Als je iemand kunt vertrouwen dan maakt dit de vriendschap hechter, maar als het vertrouwen wordt geschaad kan dit ook het einde betekenen voor een vriendschap. Dit wordt visueel ondersteund door de muur van vertrouwen.

Activiteit 2.1 Spiegeltje, spiegeltje

Tijdens deze activiteit worden de leerlingen zich bewust van hun eigen positieve eigenschappen en die van anderen. Ze maken een silhouet van zichzelf en schrijven hier hun eigenschappen in en laten dat aanvullen door andere leerlingen.

Waar:	In de klas
Tijdsduur:	60 minuten
21 ^e -eeuwse vaardigheid die centraal staat:	Kritisch denken
Soort kunstactiviteit:	Beeldende vorming
Kerdoelen:	PV: 1.1, 1.1b, 1.1c, 1.2, 1.2a, 1.2b, 1.2c, 1.2d, 4.1b, 5.1, 5.1a. KV: 2.2, 2.2a, 2.3, 2.3.

Wat leren de leerlingen?

De leerling leert:

- positieve eigenschappen van zichzelf te benoemen;
- positieve eigenschappen in een ander te herkennen en benoemen;
- wat een silhouet is;
- hoe je een silhouet maakt.

Wat heb je nodig?

- Handspiegel.
- Het digitale prentenboek 'Elvin and Brayden, Friends Forever' (zie webpagina Whizz-Art) (10.40 minuten).
- Silhouet: tekenpapier, potlood, lamp, stiften.

De activiteit:

● Kijk in de 'toverspiegel' en zeg: '*Spiegel, spiegel in mijn hand ... vertel me wat is mijn sterkste kant?*'

Gebruik de spiegel als een instrument die jou je positieve eigenschappen laat zien. Noem dan een paar positieve eigenschappen, bijvoorbeeld goed luisteren, doorzetter, goed tennissen et cetera...

Vraag een paar leerlingen om dit ook te doen en laat ze hun eigen positieve eigenschappen benoemen.

● Bekijk samen het digitale prentenboek 'Elvin and Brayden, Friends Forever'. Bespreek daarna samen wat de positieve eigenschappen zijn van zowel Elvin als Brayden. Laat naar voren komen dat de positieve eigenschappen van Brayden wat minder duidelijk aanwezig zijn dan die van Elvin, maar er wel zijn als je de tijd neemt om hem te leren kennen.

- *Waar is Elvin goed in?*
- *Waar is Brayden goed in?*
- *Wat kan Brayden van Elvin leren, en andersom?*
- *Elvin en Brayden zijn heel verschillend. Waarom zouden het toch goede vrienden kunnen worden?*
- *Welke eigenschappen zijn zichtbaar?*
- *Welke eigenschappen zijn niet zichtbaar?*

● Maak van iedere leerling een schets 'en profile' of laat de leerlingen deze van elkaar maken. Ga als volgt te werk. Plak het tekenpapier op de muur. Laat de leerling voor het papier staan, kijkend naar de zijkant. Zet

een lamp op de leerling, waardoor de schaduw van het silhouet op het tekenpapier geprojecteerd wordt. Trek het silhouet na met een potlood.

Laat de leerlingen het gezicht in vakken verdelen en inkleuren met verschillende kleuren stift. De achtergrond wordt ingetekend met lijnen van zwarte stift, een helft horizontaal, een helft met verticale lijnen.

Zorg dat er genoeg ruimte tussen de lijnen is om iets

op te schrijven. Laat de leerlingen tot slot hun positieve eigenschappen tussen de lijnen schrijven. Andere leerlingen mogen dit aanvullen. Laat de leerlingen rondlopen en positieve eigenschappen van elkaar benoemen.

Nog meer zelf onderzoeken/doen:

Maak een foto van iedere leerling terwijl ze naar boven kijken. Print deze foto's in zwart/wit uit en vergroot ze. Knip het gezicht zo uit dat alleen de bovenste helft zichtbaar is en plak dit onderaan een A4 tekenpapier. De leerlingen maken een collage van alles waar zij goed in zijn. Dit kan met behulp van plaatjes, woorden, tekeningen, foto's et cetera...

Reflectie en terugkoppeling:

- *Ken je jezelf goed?*
- *Heb je nieuwe dingen gehoord over jezelf?*
- *Hoe voelt dat?*

Didactische tip(s):

- Druk de leerlingen op het hart dat het gaat om positieve eigenschappen deze les.
- Maak een vriendschapswand in de klas. Hang de profielen daar op.

Begrippen: positief, negatief, eigenschappen, silhouet.

Activiteit 2.2 Conflicten, wat kan ik doen?

Tijdens deze activiteit spelen de leerlingen verschillende situaties uit waarin vrienden anderen niet goed behandelen. Door discussie en brainstormen ontwikkelen de leerlingen handvaten die ze kunnen gebruiken in dit soort situaties. Ze leren bouwen aan een vriendschap.

Waar:	In de klas
Tijdsduur:	45 minuten
21 ^e -eeuwse vaardigheid die centraal staat:	Probleem oplossen/Communiceren
Soort kunstactiviteit:	Theater
Kerdoelen:	PV: 2.1, 2.1a, 2.3, 2.3a, 4.1, 4.1a, 4.1b, 4.1c, 4.2, 4.2a, 4.2b, 5.1, 5.1a, 5.1b, 6.1, 6.1a, 6.1b, 6.1c. KV: 2.2, 2.2a, 2.3, 2.3a.

Wat leren de leerlingen?

De leerling leert:

- dat er verschillende rollen zijn binnen een conflict;
- hoe je een conflict in bepaalde situaties kan oplossen;
- dat een toeschouwer/derde persoon ook een conflict kan voorkomen of oplossen;
- praten over zijn gevoelens;
- zich verplaatsen in een andere persoon.

Wat heb je nodig?

- Kopieerblad 3: Storycards.

Vorbereiding:

Kopieer kopieerblad 3. En knip de storycards los.

De activiteit:

● Schrijf op het bord 'Hoe kan ik een goede vriend zijn voor anderen?'. Laat de leerlingen de vraag hardop voorlezen en vertel dat deze vraag tijdens deze activiteit centraal staat.

Vertel een persoonlijk verhaal waarbij een vriend of vriendin u gekwetst heeft.

- *Heb jij ooit iets meegemaakt waarbij je verdrietig werd door wat een vriend of vriendin deed?*
- *Wat heb je toen gedaan?*

● Leg uit dat de leerlingen vandaag in groepjes situaties gaan uitspelen waarbij vrienden elkaar of anderen kwetsen. Daarna wordt iedere situatie samen besproken en bekeken hoe het opgelost of voorkomen had kunnen worden. Volg de volgende stappen:

- Verdeel de klas in groepjes van 3 of 4 en geef ze een situatie om uit te beelden (kopieerblad 3: story cards). Geef ieder groepje 10 minuten de tijd om de situatie voor te bereiden.
- Vraag de eerste groep om hun situatie uit te beelden. Leg uit dat de overige leerlingen toeschouwers zijn. Vraag regelmatig hoe zij zich voelen als ze zien dat dit gebeurt met een klasgenoot.

- Bespreek ieder rollenspel door aan de leerlingen te vragen wat er gebeurt. Vraag de leerlingen om tijdens het antwoorden in hun rol te blijven.
Vraag voor het doelwit:
  - *Wat dacht je tijdens het rollenspel? Hoe voelde je je? Wat is je aangedaan?*
 Vraag voor de aanvaller:
  - *Wat dacht je in deze situatie? Waarom gedroeg je je op deze manier? Hoe voelde je je?*
 Vraag voor de toeschouwers:
  - *Hoe voelde je je toen je zag hoe...(de aanvaller) deed tegen...(het doelwit)? Heb je dit ooit eerder gezien?*
- Leg uit dat om een probleem op te lossen je handvaten nodig hebt hoe je dat kunt doen, bijvoorbeeld 'The ABC's of Problem Solving' en schrijf dit op het bord:
  - A**sk 'What is the problem?'
  - B**rainstorm some solutions
  - C**hoose the best one
  - D**o it
  - E**valuate the solution
- Loop met de klas het ABC door bij ieder rollenspel. Discussieer over de manier waarop het probleem aangepakt is en of een andere manier beter was geweest.
  - *Wat zou het doelwit anders kunnen doen?*
  - *Wat had de derde persoon/toeschouwer anders kunnen doen?*
 Benadruk dat ook de derde persoon/ de toeschouwer iets kan doen om de situatie te verbeteren of voorkomen.
- Speel de situatie nog een keer uit, maar nu met de veranderingen.
Stel nog een keer de vraag:
  - *Hoe kan ik een goede vriend zijn voor anderen?*

Nog meer zelf onderzoeken/doen:

Maak samen met de leerlingen een ABC-poster.

Reflectie en terugkoppeling:

- *Wat doe je de volgende keer als je in een vervelende situatie terecht komt?*
- *Wat doe je als jezelf de situatie niet kan oplossen?*

Didactische tip(s):

- De situaties op de Story Cards zijn voorbeelden. Gebruik eventueel situaties die op school voorkomen. Zorg ervoor dat er geen namen van leerlingen uit de klas gebruikt worden.
- Creëer een veilige omgeving als er over persoonlijke dingen wordt gesproken. Spreek bijvoorbeeld af dat er niet over elkaar gepraat mag worden.
- Hang de gemaakte ABC-poster op bij de vriendschapswand.

Begrippen: conflict, oplossing, positief, handvaten, ABC of Problem Solving.

Activiteit 2.3 Wat als vrienden ruzie maken?

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen naar aanleiding van het verhaal 'Six Crows' wat een vriendschap kan breken, maar ook wat een vriendschap kan herstellen. Ze leren dat het belangrijk is om duidelijk te zijn. Verder schrijven ze een strip van het verhaal 'Six Crows'.

Waar:	In de klas
Tijdsduur:	45 minuten
21 ^e -eeuwse vaardigheid die centraal staat:	Communiceren
Soort kunstactiviteit:	Theater/Beeldende vorming
Kerdoelen:	PV: 2.1, 2.1a, 2.2, 2.2a, 2.2b, 2.2c, 2.2d, 2.3, 2.3a, 4.1, 4.1a, 4.1c, 4.2, 4.2a, 4.2b, 5.1, 5.1a. KV: 2.2, 2.2a, 2.3, 2.3a

Wat leren de leerlingen?

De leerling leert:

- eigenschappen van een goede vriend herkennen;
- eigenschappen herkennen die een vriendschap kunnen beschadigen;
- hoe je een vriendschap kunt herstellen;
- waarom het belangrijk is dat je gevoelens en behoeften communiceert;
- een verhaal afmaken in de vorm van een tekst en tekening.

Wat heb je nodig?

- Het digitale prentenboek 'Six Crows' (zie webpagina Whizz-Art) (5.03 minuten).
- Kopieerblad 4: Kaft prentenboek 'The Six Crows'.

De activiteit:

● Laat de leerlingen kopieerblad 4, de kaft van het prentenboek 'Six Crows' zien en beschrijven. Vertel dat de schrijver Leo Lionni in zijn boeken dieren gebruikt om ons iets te leren over vriendschap.

● Laat het digitale prentenboek 'Six Crows' zien. Zet de film stop op de volgende momenten en stel deze vragen:

- 0:55 *Wat denk je dat de boer gaat doen om de kraaien uit zijn veld te houden?*
- 3:01 *Wie gedraagt zich kinderachtiger; de boer of de kraaien? Waarom?*
- 3:45 *Is het te laat om de ruzie op te lossen? Leg uit?*
- 4:49 *Wat heeft de boer en de kraaien van gedachte doen veranderen?*
- *Heb je weleens ruzie gemaakt met een vriend net zoals de kraaien en de boer?*

● Bespreek met de leerlingen wat een vriendschap kan beschadigen en schrijf dit op het bord onder het kopje 'Vriendschapsbrekers' (bijvoorbeeld: stelen, buiten sluiten, gemeen doen...).

Vraag vervolgens wat je kunt doen om het goed te maken of een vriendschap te herstellen (bijvoorbeeld: sorry zeggen, erover praten, zich inleven in een ander, samen spelen).

● Leer de leerlingen dat het binnen een vriendschap belangrijk is dat je duidelijk bent en voor jezelf (of voor een ander) opkomt. Als je niks zegt, weet de ander ook niet hoe jij je voelt. Geef ook aan, dat als je een ander iets wilt vertellen, wat je niet leuk vindt, je het beste een gesprek kunt beginnen met een Ik-boodschap. Waarna je aangeeft hoe je je voelt. Daarna beschrijf je wanneer dat met je gebeurt, waarom je je zo voelt en hoe je zou willen dat het verandert.

Leer de leerlingen aan hoe ze dit met een 'Ik-boodschap' kunnen aanpakken:

Ik ben (noem hoe je je voelt, buitengesloten, verdrietig, et cetera...)

Als je (geef aan wat je klasgenoot heeft gedaan)

Omdat (leg uit waarom je je zo voelt)

Ik wil dat je (vertel je klasgenoot wat je wil dat hij/zij doet)

Bijvoorbeeld:

Ik voel me buitengesloten.

Als ik niet mee mag doen met tikkertje.

Want je bent mijn vriend.

Ik wil dat je stopt met bepalen wie wel of niet mee mag doen.

Oefen dit een paar keer met de leerlingen. Besteed hierbij niet alleen aandacht aan degene die de Ik-boodschap geeft, maar ook aan de persoon die de boodschap krijgt.

- *Hoe voelt het als iemand jou de Ik-boodschap geeft?*
- *Wat doe je dan?*

Nog meer zelf onderzoeken/doen:

Laat de leerlingen een strip op een A4-papier maken bij het verhaal 'Six Crows'. Leg uit dat een strip uit plaatjes, voorzien met tekst, bestaat.

Reflectie en terugkoppeling:

- *Wat doe je de volgende keer als je ruzie hebt met een vriend of als er iets vervelends gebeurt?*

Begrippen: ruzie, oplossen, duidelijk, communiceren, Ik-boodschap.

Activiteit 2.4 Turn That Frown Upside Down!

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen wat je kunt doen om jezelf of een ander op te vrolijken. Opvrolijken van een ander hoort ook bij vriendschap. Verder leren de leerlingen het lied 'Happy' en gaan ze op zoek naar muziek die hen opvrolijkt.

Waar:	In de klas
Tijdsduur:	45 minuten
21 ^e -eeuwse vaardigheid die centraal staat:	Sociale en culturele vaardigheden
Soort kunstactiviteit:	Muziek
Kerdoelen:	PV: 3.1a, 3.1b, 4.1c, 5.1, 5.1a, 5.2, 5.2a, 5.3b, 6.1, 6.1a, 6.1b, 6.1c, 6.2, 6.2a, 6.2b. B&G: 1.9, 1.9a KV: 2.1, 2.1a, 4.2, 4.2a, 6.2, 6.2a.

Wat leren de leerlingen?

De leerling leert:

- empathie tonen naar een ander;
- hoe je ervoor kunt zorgen dat een ander zich beter voelt;
- hoe je je humeur kunt veranderen;
- een lied zingen;
- herkennen welke liedjes je vrolijk maken.

Wat heb je nodig?

- Kopieerblad 5: Bandidaid.
- De videoclip 'Happy – Sing-A-Long' (zie webpagina Whizz-Art) (4.18 minuten).

Vorbereiding:

Teken een levensgroot figuur op het bord. Geef het een droevig gezicht.

De activiteit:

● Vertel de leerlingen over een gebeurtenis waar je verdrietig van was en vertel daarna ook wat je hebt gedaan om je humeur om te draaien, bijvoorbeeld de muziek hard aan en dansen op vrolijke muziek.

Bespreek vervolgens met de klas of zij ook een manier hebben om zichzelf op te vrolijken.

- *Waar word je blij van?*
- *Kan jij jezelf opvrolijken of heb je iemand anders daarvoor nodig?*

Deel kopieerblad 5 uit. Laat de leerlingen op de pleister schrijven hoe ze iemand die ongelukkig of een slecht humeur heeft weer blij kunnen maken. Laat ze de pleisters uitknippen en op het figuur op het bord plakken. Bespreek de verschillende suggesties.

Verander na het horen van de suggesties het verdrietige gezicht in een lachend gezicht.

● Vertel dat er een lied is waar je blij van wordt, Happy. Laat de leerlingen de videoclip zien en meezingen en dansen.

It might seem crazy what I'm 'bout to say
Sunshine, she's here, you can take a break
I'm a hot air balloon that could go to space
With the air, like I don't care, baby, by the way

Refrein:

Because I'm happy
Clap along, if you feel like a room without a roof
Because I'm happy
Clap along, if you feel like happiness is the truth
Because I'm happy
Clap along, if you know what happiness is to you
Because I'm happy
Clap along, if you feel like that's what you wanna do

Here come bad news, talking this and that
Yeah, well, gimme all you got and don't hold back
Yeah, well, I should probably warn you, I'll be just fine
Yeah, no offense to you, don't waste your time
Here's why

Refrein

(Happy) bring me down
Can nothing (happy) bring me down
My level's too high (happy) to bring me down
Can nothing (happy) bring me down
I said
(Happy, happy, happy) bring me down
Can nothing bring me down
My level's too high (happy) to bring me down
Can nothing bring me down

refrein x2

(Happy) bring me down
Can nothing (happy) bring me down
My level's too high (happy) to bring me down
Can nothing (happy) bring me down
I said

Refrein x2

C'mon

Nog meer zelf onderzoeken/doen:

Laat de leerlingen een afspeellijst maken van liedjes waar ze vrolijk van worden.

- *Wat voor kenmerken hebben de liedjes die jou opvrolijken?*
- *Worden jouw klasgenoten ook vrolijk van die muziek?*

Reflectie en terugkoppeling:

- *Wat vind je moeilijker: jezelf opvrolijken of een ander opvrolijken?*
- *Wat heb je geleerd vandaag?*

Begrippen: verdrietig, vrolijk, opvrolijken, humeur, vrolijke liedjes.

Activiteit 2.5 Muur van vertrouwen

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen dat één van de belangrijkste kenmerken van een vriendschap vertrouwen is. Als je iemand kunt vertrouwen dan maakt dit de vriendschap hechter, maar als het vertrouwen wordt geschaad kan dit ook het einde betekenen voor een vriendschap. Dit wordt visueel ondersteund door de muur van vertrouwen.

Waar:	In de klas
Tijdsduur:	45 minuten
21 ^e -eeuwse vaardigheid die centraal staat:	Kritisch denken/Samenwerken
Soort kunstactiviteit:	N.v.t
Kerdoelen:	PV: 1.2, 1.2b, 2.1, 2.1a, 2.2, 2.2a, 2.2b, 2.2c, 2.2d, 2.3, 2.3a, 4.1, 4.1b, 4.1c, 4.2, 4.2a, 4.2b, 5.1.

Wat leren de leerlingen?

De leerling leert:

- wat vertrouwen is;
- waarom vertrouwen belangrijk is binnen een vriendschap;
- dat als je vertrouwen kwijtraakt, het moeilijk is om het weer terug te krijgen.
-

Wat heb je nodig?

- De film 'What Is Trust?' (zie webpagina Whizz-Art) (1.01 minuten).
- +/- 20 doosjes voor de 'muur van vertrouwen'.

Vorbereiding:

Verzamel +/- 20 tissue dozen (of andere dozen met ongeveer dezelfde afmeting als een baksteen) en bekleed ze met papier zodat ze op een baksteen lijken.

De activiteit:

● Schrijf het woord 'Vertrouwen' groot op het bord en kijk naar het filmpje 'What Is Trust?'. Pak de bouwstenen erbij. Stel de volgende vragen:

- *Wat betekent vertrouwen voor jou?* (Doen wat je zegt, eerlijk zijn, een geheim kunnen bewaren, op iemand of op iets kunnen rekenen, et cetera...)
- *Kun je een voorbeeld geven van vertrouwen?*
- *Waarom ben jij betrouwbaar?*

Zet voor ieder antwoord een steen neer en bouw op deze manier een stevige 'muur van vertrouwen'.

Als er een stevige muur staat, stel dan de volgende vraag:

- *Hoe kan je het vertrouwen in iemand kwijtraken?* (Liegen, vals spelen, belofte verbreken, iets kwijtraken of kapot maken wat niet van jou is, et cetera...)

Haal steeds een steen weg bij ieder antwoord en laat ze zien dat een muur ook zo weer afgebroken kan worden.

- *Als iemand iets doet waardoor je het vertrouwen kwijtraakt, is het daarna makkelijk of moeilijk om iemand weer te vertrouwen?*

● Zet een parcours uit in de gymzaal. Verdeel de klas in tweetallen. Eén van de twee wordt geblinddoekt en de ander leidt de geblinddoekte persoon veilig door het parcours. Bespreek naderhand wat deze oefening te maken heeft met vertrouwen.

Nog meer zelf onderzoeken/doen:

Deel erwten uit en zeg dat het snoep is. Wanneer de leerlingen erachter komen dat het geen snoep is zeg je 'Oops, sorry' en deelt het snoep uit (bijvoorbeeld groene M&M's). Sommige leerlingen zullen niet geloven dat dit wel snoep is. Gebruik deze situatie om de impact van leugens op vertrouwen te bespreken.

Reflectie en terugkoppeling:

- *Vind je het makkelijk/moeilijk om iemand te vertrouwen? Hoe komt dat?*

Begrippen: vertrouwen, betrouwbaar, bouwen, afbreken, liegen.

Deelvraag 3: Hoe maak je vrienden?

Doel:

Door allerlei spelletjes en activiteiten leren de leerlingen elkaar beter kennen tijdens deze deelvraag. Als je iemand beter leert kennen, kan dat een begin zijn van een vriendschap. Door iemand beter te leren kennen kun je er ook achter komen dat iemand niet zo goed bij je past. Samen spelen is ook een manier om elkaar beter te leren kennen. De leerlingen leren over speelgoed van vroeger en nu. Ze onderzoeken of het vroeger anders was om vrienden te maken dan nu.

Aan deze deelvraag zijn de volgende activiteiten gekoppeld:

- Activiteit 3.1. Over de streep

PV & KV (Beeldende vorming)

Communiceren

30 minuten

Tijdens deze activiteit ervaren de leerlingen dat ze meer overeenkomsten hebben met klasgenoten dan ze dachten. Ze leren dat ze daarachter kunnen komen door de juiste vragen te stellen. Interesse tonen in iemand opent de deur naar elkaar beter leren kennen en wie weet ... vriendschap. Verder filosoferen de leerlingen over hoe overeenkomsten wel of niet belangrijk zijn in een vriendschap.

- Activiteit 3.2. Kom erbij!

PV, B&G & KV (Dans/Muziek)

Zelfregulering

45 minuten

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen dat een simpele uitnodiging, zoals 'Kom erbij!' het begin van een vriendschap kan zijn. Ze leren stapsgewijs de dans bij het lied 'Kom erbij'.

- Activiteit 3.3. Spelletjes vroeger en nu

PV, M&M, B&G & KV (Beeldende vorming)

Sociale en culturele vaardigheden

45 minuten

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen over vroeger en nu. Ze ontdekken met wat voor speelgoed er vroeger werd gespeeld en de verschillen met speelgoed van nu. De leerlingen spelen samen spelletjes waar je geen speelgoed voor nodig hebt en denken na over het belang van spelregels. Ze leren een klapspel wat vroeger veel op het schoolplein werd gespeeld.

- Activiteit 3.4. Speeddate

PV, B&G & KV (Beeldende vorming)

Communiceren/Samenwerken

45 minuten

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen elkaar op een snelle en leuke manier beter kennen. Eerst checken ze wat ze al weten en vervolgens gaan ze tijdens de speeddate zelf aan de slag. Ze leren hoe en welke vragen ze kunnen stellen om iemand beter te leren kennen. Door spelletjes te spelen waarbij ze moeten samenwerken, leren ze hun klasgenoten beter kennen.

- **Activiteit 3.5. Rekening houden met een ander**

PV & KV (Theater)

Communiceren/Kritisch denken

45. minuten

Tijdens deze activiteit bekijken de leerlingen een filmpje over een jongetje dat eenzaam is, graag met vrienden wil spelen, maar allerlei obstakels tegenkomt. De leerlingen leren hoe ze een situatie kunnen uitbeelden zonder tekst te gebruiken.

Activiteit 3.1 Over de streep

Tijdens deze activiteit ervaren de leerlingen dat ze meer overeenkomsten hebben met klasgenoten dan ze dachten. Ze leren dat ze daarachter kunnen komen door de juiste vragen te stellen. Interesse tonen in iemand opent de deur naar elkaar beter leren kennen en wie weet ... vriendschap. Verder filosoferen de leerlingen over hoe overeenkomsten wel of niet belangrijk zijn in een vriendschap.

Waar:	Op het schoolplein/In de klas
Tijdsduur:	30 minuten
21 ^e -eeuwse vaardigheid die centraal staat:	Communiceren
Soort kunstactiviteit:	Beeldende vorming
Kerdoelen:	PV: 4.1, 4.1a, 4.1b, 5.1, 5.1a, 5.2, 5.2a. KV: 2.3, 2.3a.

Wat leren de leerlingen?

De leerling leert:

- te filosoferen;
- hoe ze iemand beter kunnen leren kennen door de juiste vragen te stellen;
- dat overeenkomsten de basis kunnen vormen voor een vriendschap.

Wat heb je nodig?

- De website: Filosoferen met kinderen (zie webpagina Whizz-Art).
- Een touw.
- Vriendschapspot: grote glazen pot, verf, gekleurd papier, stiften en schaar.

Vorbereiding:

Bekijk ter voorbereiding de minicursus 'Filosoferen met kinderen'.

De activiteit:

● De basis van vriendschap is vaak dat je met een ander iets gemeenschappelijks hebt. U legt in het midden van het schoolplein een touw, zodat er een streep ontstaat. Alle leerlingen gaan naast elkaar aan een kant van de streep staan. Stel een vraag uit het rijtje hieronder. Iedereen die op deze vraag ja kan antwoorden, stapt naar de andere kant van de streep. Vervolgens kijken de leerlingen wie er nog meer over de streep ging. Dan stappen ze terug en wordt er een nieuwe vraag gesteld. Laat af en toe een leerling iets vertellen over de betreffende ervaring. Na vijf tot tien vragen stopt de oefening.

Over-de-streep vragen:

- *Ben je bang voor spinnen?*
- *Ben je goed in rekenen?*
- *Heb je weleens een inbreker in huis gehad?*
- *Heb je een huisdier?*
- *Heb je weleens in het ziekenhuis gelegen?*
- *Loop je naar school?*

- *Ben je het oudste kind thuis?*
- *Heb je weleens in een vliegtuig gevlogen?*
- *Is je moeder of vader in een ander land geboren?*
- *Ben je meer dan een keer verhuisd?*
- *Heb je ooit iets gebroken?*
- *Speel je een instrument?*

● Laat de leerlingen in een kring zitten. Praat na/filosofeer over deze oefening. Het gaat hierbij om het denken van de leerlingen en hun antwoorden.

- *Was je verbaasd dat je klasgenoten ook ja antwoordden op de vraag ....?*
- *Kun je alleen vrienden worden met leerlingen die dezelfde antwoorden gaven op de bovenstaande vragen?*

Laat leerlingen hun antwoorden beargumenteren. Dit kan gestimuleerd worden door de volgende vragen te stellen:

- *Hoe weet je dat?*
- *Wie bepaalt dat?*
- *Zou het ook anders kunnen zitten?*
- *Is dat altijd zo?*
- *Kun je een voorbeeld geven?*
- *Bestaat daar een regel voor?*

● Maak samen met de leerlingen een vriendschapspot. Laat de leerlingen een grote glazen pot versieren met verf. De leerlingen schrijven dingen op strookjes papier die zij met een vriend zouden willen doen. Deze komen allemaal in de mooi versierde glazen pot. Af en toe wordt er iets uit de pot gehaald en dan mogen de leerlingen die activiteit op school uitvoeren met een vriend of meerdere vrienden.

Nog meer zelf onderzoeken/doen:

Laat de leerlingen zelf 'over-de-streep vragen' bedenken en herhaal de activiteit op een ander moment.

Reflectie en terugkoppeling:

- *Welke vragen zou jij willen stellen als je iemand beter wilt leren kennen?*
- *Is het belangrijk voor jou in een vriendschap dat je dezelfde dingen leuk vindt? Waarom?*

Begrippen: kennismaken, overeenkomsten, verschillen, filosoferen.

Activiteit 3.2 Kom erbij!

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen dat een simpele uitnodiging, zoals 'Kom erbij!' het begin van een vriendschap kan zijn. Ze leren stapsgewijs de dans bij het lied 'Kom erbij'.

Waar:	In de gymzaal	...
Tijdsduur:	45 minuten	
21 ^e -eeuwse vaardigheid die centraal staat:	Zelfregulering	
Soort kunstactiviteit:	Dans/Muziek	
Kerdoelen:	PV: 2.3, 2.3a, 3.3, 3.3a, 4.1, 4.1a, 4.1b, 4.1c, 5.1, 5.1a. B&G: 5.6, 5.6a. KV: 2.3, 2.3a, 5.1b, 5.2, 5.2a.	

Wat leren de leerlingen?

De leerling leert:

- dat het belangrijk is om anderen bij een activiteit te betrekken;
- hoe je anderen bij een activiteit kunt betrekken;
- stapsgewijs een instructie te volgen;
- zich te bewegen op muziek;
- danspasjes bij het lied 'Kom erbij'.

Wat heb je nodig?

- De videoclip 'Kom erbij' (zie webpagina Whizz-Art) (3.07 minuten).
- De film 'Dansles: Kom erbij' (zie webpagina Whizz-Art) (9.56 minuten).
- De film 'Zangles: Kom erbij' (zie webpagina Whizz-Art) (9.26 minuten).
- De videoclip 'Kom erbij met gebarentaal' (zie webpagina Whizz-Art) (3.07 minuten).

Voorbereiding:

- Bekijk de video 'Kom erbij' en oefen het dansje een keer.
- Zet alles klaar om de videoclip 'Dansles: Kom erbij' te kunnen bekijken en maak genoeg ruimte zodat de leerlingen tegelijkertijd het dansje kunnen leren.

De activiteit:

● Laat de leerlingen het lied 'Kom erbij' horen. Bespreek de tekst van het lied aan de hand van de volgende vragen:

- *Hoe maken de kinderen in dit lied vrienden?*
- *Hoe voelt dat als je ergens komt en je kent niemand?*
- *Wat doe jij als je niemand kent, maar je zou graag mee willen spelen?*
- *Wat doe jij als je aan het spelen bent en je ziet iemand alleen staan?*

Kom erbij, kom erbij! (2x)

Couplet 1

Jij houdt van sport, ik van tv
Jij maakt de plannen, ik doe mee
Jij zegt whatever, ik zeg yes
Jij wil een zus, ik heb er zes
Ik eet geen vlees, dat vind ik naar
Jij bent voor Ajax, best wel raar
Ik hou van roze, jij van bruin
Ik wil een tijger in m'n tuin

Refrein

Maar volgens mij is het dus dankzij die verschillen
Dat wij voor altijd met z'n allen willen chillen
Dus kom erbij, kom erbij, kom erbij!
We houden duizend dagen vrij.
Ja, kom erbij, kom erbij, kom erbij!
Voor hem en haar, voor jou en mij
We sluiten niemand buiten
Dus sluit je bij ons aan
Want niemand, niemand, niemand
Hoeft alleen te blijven staan
Dus kom erbij, kom erbij, kom erbij!
Dus kom erbij, kom erbij, kom erbij!

Couplet 2

Ik ben op haar, jij bent op hem
Ik word gelukkig als ik zwem
Jij houdt van zon en ik van zee
Ik wil graag met het circus mee
Jij leest Lampje, ik Van Loon
Ik doe getikt, jij doet gewoon
Jij houdt van selfies, ik niet zo
Jij maakt er zevenhonderd - go!

Refrein

Bridge

Vrienden wil je zien
Daar wil je altijd wel naartoe
Van plannen komen plannen
En we doen niet aan gedoe
Want juist omdat we vrienden zijn
En samen, ik en jij
Kan er altijd iemand bij
Ja, kan er altijd iemand bij
Kom erbij, kom erbij!
Kom erbij, kom erbij!

Refrein

● Bekijk samen het filmpje van de dansles. In dit filmpje wordt stapsgewijs het dansje uitgelegd. Laat de leerlingen deze instructie volgen en meteen toepassen.

Nog meer zelf onderzoeken/doen:

- Leer het lied 'Kom erbij' aan de hand van het filmpje 'Zangles: Kom erbij'.
- Ook kinderen met een beperking horen erbij. Bespreek met de leerlingen hoe je een leerling die doof is of een leerling in een rolstoel bij je spel kunt betrekken. Leg uit dat het belangrijk is om iedereen te vragen en dat kinderen met een beperking zelf het beste weten wat wel en niet kan. Leer vervolgens het lied 'Kom erbij' aan met gebarentaal.

Reflectie en terugkoppeling:

- *Wat heb je geleerd bij deze activiteit?*
- *Ken je het dansje? Wat vond je moeilijk/ makkelijk?*

Didactische tip(s):

- Bekijk bij het aanleren van het dansje steeds de vooruitgang. Hebben de leerlingen moeite met een onderdeel, stop dan de instructievideo en oefen samen dit gedeelte voordat verder wordt gegaan naar de volgende stap.
- Oefen het dansje op verschillende momenten gedurende het thema zodat de leerlingen het goed onder de knie krijgen.

Begrippen: kom erbij, couplet, uitnodigen, buitensluiten, iedereen, alleen, dans, zang.

Activiteit 3.3 Spelletjes vroeger en nu

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen over vroeger en nu. Ze ontdekken met wat voor speelgoed er vroeger werd gespeeld en de verschillen met speelgoed van nu. De leerlingen spelen samen spelletjes waar je geen speelgoed voor nodig hebt en denken na over het belang van spelregels. Ze leren een klapspel wat vroeger veel op het schoolplein werd gespeeld.

Waar:	in de klas/Op het schoolplein
Tijdsduur:	45 minuten
21 ^e -eeuwse vaardigheid die centraal staat:	Sociale en culturele vaardigheden
Soort kunstactiviteit:	Beeldende vorming
Kerdoelen:	PV: 5.2, 5.2a M&M: 2.3, 2.3a, 2.4, 2.4a. B&G: 6.1, 6.1a, 6.1b. KV: 1.1, 1.1a, 1.2b, 1.3, 1.3a, 23.a.

Wat leren de leerlingen?

De leerling leert:

- het verschil tussen speelgoed van vroeger en nu;
- conclusies te trekken;
- waarom spelregels belangrijk zijn;
- een nieuw speelgoed te ontwerpen.

Wat heb je nodig?

- PowerPointpresentatie 2: Speelgoed van vroeger (zie webpagina Whizz-Art).
- Instructieblad 1 voor ouders (zie webpagina Whizz-Art).
- Tekenpapier, potlood, gum, stiften/kleurpotloden.

De activiteit:

● Vertel de leerlingen dat kinderen vroeger op dezelfde manier vrienden maakten als nu, namelijk door samen te spelen. Het verschil tussen vroeger en nu is dat de leerlingen vroeger geen of weinig speelgoed hadden. Vraag de leerlingen met welk speelgoed zij spelen en schrijf dit op het bord in een tabel 'Speelgoed vroeger en nu'.

● Laat de leerlingen vervolgens de PowerPointpresentatie 'Speelgoed van vroeger' zien. Benoem steeds wat het is en vraag dan de leerlingen hoe zij denken dat de kinderen er vroeger mee speelden. Schrijf dit speelgoed ook op in de tabel 'Speelgoed vroeger en nu'.

- *Wordt er met dit speelgoed tegenwoordig ook nog gespeeld?*

● Vergelijk het speelgoed van vroeger en nu.

- *Wat zijn de verschillen tussen het speelgoed van vroeger en nu?*
- *Waarom is het speelgoed zo verschillend?*
- *Met welk speelgoed kan je met twee of meer vrienden spelen?*

- Laat de leerlingen bedenken hoe speelgoed er in de toekomst zal uitzien. De leerlingen maken een tekening en schrijven erbij wat het is en hoe het werkt.

Nog meer zelf onderzoeken/doen:

Vraag de leerlingen welke spelletjes je kan spelen zonder speelgoed. Schrijf de genoemde spelletjes op het bord en probeer verschillende spelletjes uit. Laat steeds een leerling die het spel kent de spelregels uitleggen.

- *Waarom zijn er bij een spel spelregels?*
- *Waarom is het belangrijk dat je je aan de spelregels houdt?*

Reflectie en terugkoppeling:

- *Met welk speelgoed van vroeger zou je graag willen spelen?*
- *Als je moest kiezen tussen vroeger en nu qua speelgoed, wat kies je dan en waarom?*

(Online) thuisactiviteit:

Instructieblad 1 geeft informatie aan de ouders hoe zij thuis met hun kinderen met het thema 'Speelgoed vroeger en nu' aan de slag kunnen.

Begrippen: speelgoed, spel, spelen, gezelschapsspel, vroeger, nu, regels.

Activiteit 3.4 Speeddate

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen elkaar op een snelle en leuke manier beter kennen. Eerst checken ze wat ze al weten en vervolgens gaan ze tijdens de speeddate zelf aan de slag. Ze leren hoe en welke vragen ze kunnen stellen om iemand beter te leren kennen. Door spelletjes te spelen waarbij ze moeten samenwerken, leren ze hun klasgenoten beter kennen.

Waar:	In de klas/In de gymzaal
Tijdsduur:	45 minuten
21 ^e -eeuwse vaardigheid die centraal staat:	Communiceren/Samenwerken
Soort kunstactiviteit:	Beeldende vorming
Kerdoelen:	PV: 4.1, 4.1a, 4.1b, 5.1, 5.1a. B&G: 6.5, 6.5a, 6.5b, 6.5c. KV: 2.3a.

Wat leren de leerlingen?

De leerling leert:

- zijn/haar klasgenoot beter kennen;
- welke vragen je kunt stellen als je iemand beter wil leren kennen;
- samen te werken.

Wat heb je nodig?

- Kopieerblad 6: Speeddate.
- Kopieerblad 7: Kwartet.

De activiteit:

● Laat de leerlingen individueel vijf dingen opschrijven over zichzelf die anderen niet weten, bijvoorbeeld wat ze graag doen na schooltijd, wat ze later willen worden, het beroep van hun ouders, et cetera... De leerlingen nummeren deze van 1 tot en met 5. Daarna vouwen ze het papier dubbel en leveren het bij u in. U kunt natuurlijk zelf ook mee doen.

U leest vervolgens een briefje voor. De leerlingen gaan discussiëren over wie het briefje gaat. Vervolgens stemmen de leerlingen wie het zou kunnen zijn. Vraag aan de gekozen leerling of het klopt. De leerling moet eerlijk antwoorden. Schrijf de naam van de leerling op het blaadje als het klopt en plak het op het schoolbord. Klopt het niet dan gaat het blaadje terug op de stapel en pakt u een nieuw briefje.

● Schrijf vijf vragen van dingen die u graag over de leerlingen wilt weten op het bord. Bijvoorbeeld: *Waar ben je bang voor? Wat is je lievelingsspeelgoed? Waar ben je goed in? Et cetera.*

Deel vervolgens kopieerblad 6 uit. Vraag de leerlingen om van de vijf vragen die op het bord staan de antwoorden in te vullen in het eerste vakje op het formulier.

- *Wat voor antwoorden heeft je buurman/buurvrouw gegeven?*

Laat de leerlingen deze antwoorden in het tweede vakje van kopieerblad 6 schrijven. Zo zoeken ze ook nog vier andere leerlingen (dates) en schrijven die antwoorden in de overige vakjes. Bespreek de 'speeddate' na.

- *Heb je iets nieuws geleerd over je klasgenoten? Wat?*

- *Wie heeft er alleen maar jongens/meisjes? Waarom?*
- *Welke vraag zou jij stellen als je iemand beter wil leren kennen?*
- Vertel dat door samen spelletjes te spelen waarbij je moet samenwerken, je elkaar ook beter leert kennen.

Speel de volgende spelletjes met de leerlingen:

- **Hoepel doorgeven:** De leerlingen staan in een kring en geven elkaar een hand. Tussen twee leerlingen in wordt een hoepel rond de armen gehangen. Het is de bedoeling dat de hele groep door de hoepel gaat. Maak vervolgens twee groepen en laat de groepen tegen elkaar strijden om de beste tijd.
- **Schootbal:** De leerlingen zitten op de grond met de benen voor zich uitgestrekt en de voeten in het midden. De handen van de leerlingen, die achter het lichaam op de grond steunen, ondersteunen het lichaam. De hielen mogen niet van de grond en de handen moeten achter de rug blijven. De bedoeling van het spel is om de bal van de grond te houden, door hem vlug van schoot tot schoot door te geven. Als de bal klem komt te zitten tussen de enkels moet de groep iets verzinnen om de bal weer in gang te krijgen. Maak het spel interessanter door een extra bal in het spel te brengen.

Nog meer zelf onderzoeken/doen:

Laat de leerlingen in groepjes een kwartet maken van 24 kaarten. Ze kiezen een onderwerp en verdelen dat in 6 onderdelen. Bijvoorbeeld: sporten-voetbal, ballet, zwemmen, honkbal, surfen, judo. Gebruik hiervoor kopieerblad 7. Laat de leerlingen het kwartetspel vervolgens spelen.

Reflectie en terugkoppeling:

- *Op welke manier kun je iemand beter leren kennen?*
- *Verandert er iets als je iemand beter leert kennen?*
- *Wat leer je van samenwerken?*

Didactische tip:

Laat de eerste opdracht van deze activiteit vaker kort terugkomen tijdens dit thema. Dit geeft de leerlingen de kans om elkaar beter te leren kennen.

Begrippen: speeddate, iemand leren kennen, samenwerken.

Activiteit 3.5 Rekening houden met een ander

Tijdens deze activiteit bekijken de leerlingen een filmpje over een jongetje dat eenzaam is, graag met vrienden wil spelen, maar allerlei obstakels tegenkomt. De leerlingen leren hoe ze een situatie kunnen uitbeelden zonder tekst te gebruiken.

Waar:	In de klas
Tijdsduur:	45 minuten
21 ^e -eeuwse vaardigheid die centraal staat:	Communiceren/Kritisch denken
Soort kunstactiviteit:	Theater
Kerdoelen:	PV: 3.1, 3.1a, 3.3, 3.3a, 4.1, 4.1b, 4.1c, 4.2b, 5.1, 5.1a, 5.3a, 5.3b. KV: 1.1, 1.1a, 1.2, 1.2a, 1.2b, 1.3, 1.3a, 2.3, 2.3a.

Wat leren de leerlingen?

De leerling leert:

- zich inleven in een ander;
- iets uitbeelden zonder woorden.

Wat heb je nodig?

- De film 'Ian' (zie webpagina Whizz-Art) (9.45 minuten).
- Kopieerblad 8: Storycards.

Vorbereiding:

- Knip de storycards uit van kopieerblad 8. Voeg eventueel zelf storycards toe met situaties die op school gebeurd zijn.
- Zorg voor een doos met attributen, zoals hoeden, brillen, een wandelstok, et cetera.

De activiteit:

- Vertel de leerlingen dat ze een filmpje te zien krijgen waar niet in wordt gesproken. Toch is het een heel duidelijk filmpje. Bekijk het filmpje 'Ian'.
  - *Wat gebeurt er in het filmpje?* (Een jongetje (Ian) wordt ziek waardoor hij in een rolstoel komt te zitten. Hij wil graag met de andere kinderen spelen, maar de rolstoel maakt het iets moeilijker. Sommige kinderen lachen hem uit, andere kinderen willen wel met hem spelen, maar denken er niet bij na dat Ian niet alles kan. Toch blijft hij proberen.)
  - *Welk gevoel geeft dit filmpje je?*
  - *Heb je iets geleerd van dit filmpje?*
- Verdeel de klas in groepjes van 3 of 4 leerlingen. Geef ieder groepje een storycard (kopieerblad 8). Laat de leerlingen de situatie op de storycard uitbeelden zonder daarbij te praten. Leg uit dat ze iets extra kunnen benadrukken, met mimiek en gebaren. Geef ieder groepje vijf minuten de tijd om te oefenen of te bespreken. Kan de rest van de klas raden wat er op de storycard staat?

Nog meer zelf onderzoeken/doen:

Bespreek met de leerlingen hoe je vrienden maakt als je niet kunt praten/lopen/zien/horen/niet fysiek bij iemand kunt zijn.

Reflectie en terugkoppeling:

- *Welk gevoel geeft het filmpje je?*
- *Heb je iets geleerd van het filmpje?*

Begrippen: rekening houden met, handicap, mimiek, uitbeelden.

Deelvraag 4: Hoe ga je met elkaar om?

Doel:

Vriendelijkheid kan het begin zijn van een vriendschap, maar je kunt ook gewoon vriendelijk zijn tegen je medemens zonder dat het uitgroeit tot een vriendschap. Sociale normen, waarden en omgangsvormen beginnen bij jezelf. Daarom leren de leerlingen eerst naar zichzelf kijken en ontdekken hoe ze in een bepaalde situatie staan. Ze leren hun grenzen aangeven en de grenzen van een ander respecteren. De leerlingen zien ook dat vriendelijkheid een belangrijk onderdeel is van de Arubaanse cultuur en dat de Arubaanse samenleving uit veel verschillende culturen bestaat.

Aan deze deelvraag zijn de volgende activiteiten gekoppeld:

- Activiteit 4.1. The Blob Tree

PV, N&T & KV (Beeldende vorming)
Sociale en culturele vaardigheden
45 minuten

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen zichzelf kennen en tegelijkertijd hebben ze oog voor elkaar. Als je weet hoe je zelf in elkaar steekt, heb je tools om te groeien en anderen te helpen. De Blobboom wordt geïntroduceerd, deze geeft aanknopingspunten voor een gesprek over gevoel en brengt in kaart hoe iedereen op dat moment in het leven/de klas staat. De leerlingen maken zelf ook een Blobboom.

- Activiteit 4.2. Vriendschap begint met vriendelijkheid

PV & KV (Beeldende vorming)
Kritisch denken/Zelfregulering/Sociale en
culturele vaardigheden
30 minuten

Tijdens deze activiteit ervaren de leerlingen dat vriendschap begint met aardig zijn voor een ander. Aardig zijn is een kleine moeite, maar kan veel teweegbrengen. Ze leren hoe ze een kubus kunnen maken van stroken. Van alle kubussen samen wordt een groot kunstwerk gemaakt dat vriendelijkheid symboliseert.

- Activiteit 4.3. Geef je grenzen aan!

PV & KV (Muziek/Theater)
Sociale en culturele vaardigheden
30 minuten

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen hun grenzen te stellen. Waarom je dat doet, hoe je dat doet en hoe je omgaat met iemand die zijn grenzen aangeeft. Ze kijken en luisteren naar 'Het grenzenlied' en naar aanleiding van dat lied herschrijven ze het refrein in verschillende talen.

- Activiteit 4.4. Aruba ... One Happy Island

PV, M&M & KV (Beeldende vorming/Media)
Mediawijsheid/Kritisch denken
60 minuten

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen dat hun eiland bekend staat om de vriendelijkheid van de mensen en dat dat één van de redenen is dat veel toeristen terugkomen naar Aruba. Verder leren ze waarom het toerisme belangrijk is voor Aruba. De leerlingen ontdekken de belangrijkste toeristische plekken van Aruba en ontwerpen een kaart waar deze plekken op aangegeven staan.

- **Activiteit 4.5. Iedereen is anders**

PV & M&M

Sociale & culturele vaardigheden

45 minuten

Tijdens deze activiteit ervaren de leerlingen dat iedereen anders is. De leerlingen denken aan de hand van verschillende vragen na over hoe ze zelf in elkaar zitten en maken zo een uniek recept van zichzelf. Door alle recepten naast elkaar te leggen, zien ze overeenkomsten en verschillen.

Activiteit 4.1 The Blob Tree

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen zichzelf kennen en tegelijkertijd hebben ze oog voor elkaar. Als je weet hoe je zelf in elkaar steekt, heb je tools om te groeien en anderen te helpen. De Blobboom wordt geïntroduceerd, deze geeft aanknopingspunten voor een gesprek over gevoel en brengt in kaart hoe iedereen op dat moment in het leven/de klas staat. De leerlingen maken zelf ook een Blobboom.

Waar:	In de klas
Tijdsduur:	45 minuten
21 ^e -eeuwse vaardigheid die centraal staat:	Sociale en culturele vaardigheden
Soort kunstactiviteit:	Beeldende vorming
Kerdoelen:	PV: 6.2, 6.2a, 6.2b. N&T: 3.2, 3.2a. KV: 2.3a.

Wat leren de leerlingen?

De leerling leert:

- naar zichzelf kijken;
- gevoelens bij zichzelf en een ander te herkennen;
- dat iedereen anders is.

Wat heb je nodig?

- Kopieerblad 9: The Blob Tree.
- De klassenboom: Eén groot vel papier, voor iedere leerling A6-formaat tekenpapier, potloden, gum, kleurpotloden, stiften, schaar en lijm.

Voorbereiding:

- Kopieer kopieerblad 9 voor alle leerlingen.

De activiteit:

● Introduceer kopieerblad 9: The Blob Tree. Vertel over een gek volkje 'The Blobs'. Ze wonen met zijn allen in een grote boom zonder blaadjes. Elke dag leven en spelen ze samen. Soms zijn ze blij, soms zijn ze verdrietig en bang. Bekijk samen met de leerlingen een aantal Blobs wat beter:

- *Wat valt je op?*
- *Wie staat bovenaan?*
- *Wie staat onderaan?*
- *Welke Blob kijkt vrolijk?*
- *En welke ziet er droevig uit?*
- *Hoe zou dat komen?*
- *Hoe kunnen de Blobs elkaar helpen?*

Vergelijk de boom met de klas.

In deze klas zitten ook allemaal verschillende leerlingen, iedereen is anders. Een groot gedeelte van de dag leren en spelen we samen. Soms ben je vrolijk en zit je boven in de boom te lachen, een andere keer wil je liever alleen zijn.

- *Wanneer zit je hoog in de boom?*
- *Wanneer bengel je aan een tak?*
- *Waarom ben je soms verdrietig in de klas?*
- *Kunnen anderen je dan helpen?*

● Deel kopieerblad 9 uit.

- Welke Blob voelt zich hetzelfde als jij?

Laat de leerlingen die Blob inkleuren. Gebruik dit om een gesprek te beginnen.

- *Wie voelt zich goed vandaag?*
- *Wie zit minder lekker in zijn vel?*
- *Kunnen anderen je daarbij helpen?*
- *Hoe kunnen we nog beter samenleven in de klas?*

● Teken samen op een groot vel papier een boom. Kijk en bespreek eerst hoe bomen er in het echt uitzien. *De boom heeft een dikke stam, onder dikker dan boven. Je ziet takken die naar buiten toe smaller toelopen en hier en daar vertakken.*

Teken de stam, laat iedere leerling een tak of vertakking tekenen.

Vervolgens tekenen de leerlingen zichzelf op A6 formaat. Duidelijk moet zijn hoe ze zich op dit moment voelen. Dit kunnen ze laten zien in lichaamshouding en gezichtsuitdrukking. Alle leerlingen knippen zichzelf uit en zoeken een plek in de boom om zichzelf op te plakken. Schrijf tot slot de datum bij deze 'klassenboom'.

Nog meer zelf onderzoeken/doen:

Laat de leerlingen gevoelens uitbeelden, geef eerst opdrachten klassikaal. Laat de leerlingen daarna één voor één een emotie uitbeelden en de andere leerlingen raden om welke emotie het gaat.

Reflectie en terugkoppeling:

- *Waarom kan je zien hoe iemand zich voelt?*
- *Vind je het moeilijk of makkelijk om te zien hoe iemand zich voelt?*

Didactische tip(s):

- Haal de Blobboom nu en dan tevoorschijn en vraag hoe de leerlingen zich voelen deze dag.
- Gebruik de Blobboom niet alleen klassikaal. Merk je dat een leerling niet lekker in zijn vel zit, gebruik dan de Blobboom als uitgangspunt voor een gesprek.
- Hang de 'klassenboom' op aan de vriendschapswand.

Begrippen: gevoelens, boos, bang, blij, verdrietig.

Activiteit 4.2 Vriendschap begint met vriendelijkheid

Tijdens deze activiteit ervaren de leerlingen dat vriendschap begint met aardig zijn voor een ander. Aardig zijn is een kleine moeite, maar kan veel teweegbrengen. Ze leren hoe ze een kubus kunnen maken van stroken. Van alle kubussen samen wordt een groot kunstwerk gemaakt dat vriendelijkheid symboliseert.

Waar:	In de klas
Tijdsduur:	30 minuten
21 ^e -eeuwse vaardigheid die centraal staat:	Kritisch denken/Zelfregulering/Culturele en sociale vaardigheden
Soort kunstactiviteit:	Beeldende vorming
Kerdoelen:	PV: 1.1c, 1.2, 1.2b, 1.3, 5.1, 5.1a, 5.3b, 6.1, 6.1a. KV: 2.3a.

Wat leren de leerlingen?

De leerling leert:

- dat vriendschap begint met vriendelijkheid;
- wat vriendelijkheid en onvriendelijkheid teweegbrengt;
- instructie te volgen om een kubus te maken;
- samen een kunstwerk maken.

Wat heb je nodig?

- Het digitale prentenboek 'Kindness is My Superpower' (zie webpagina Whizz-Art) (8.49 minuten).
- De film 'Tutorial On How To Make Folded Paper Boxes' (zie webpagina Whizz-Art) (1.02 minuten).
- Heart of Kindness: gekleurd papier, liniaal, potlood, schaar, wattenstaafjes, lijm.

De activiteit:

● Schrijf het woord vriendschap op het bord. Schrijf daaronder het woord vriendelijkheid. Vertel dat vriendschap begint met vriendelijkheid, aardig zijn voor elkaar. Door gewoon aardig te zijn tegen iemand, kun je iemand blij en gelukkig maken. Je kan aardig zijn tegen mensen die je kent, maar je kan ook aardig zijn tegen een vreemde. Vriendelijkheid of aardig zijn is een kleine moeite.

● Bekijk met de leerlingen het digitale prentenboek 'Kindness is my superpower'. Praat met de leerlingen over hoe vriendelijkheid geven en krijgen je een goed gevoel kan geven.

- *Wat gebeurt er als je onaardig tegen iemand doet?*
- *Wat gebeurt er als je aardig tegen iemand doet?*
- *Waarom zou je onaardig tegen iemand doen?*
- *Waarom zou je aardig tegen iemand doen?*
- *Je kan ook niks doen, niet aardig of onaardig. Wat voor gevoel geeft dat je?*
- *Wat zijn aardige dingen die je voor iemand kunt doen?*

● Laat de leerlingen 'An Act of Kindness' opschrijven op een hart van gekleurd papier, ongeveer 7 bij 7 cm. Verzamel al deze briefjes. Laat de leerlingen hun 'Act of Kindness' toelichten, zodat ze andere leerlingen kunnen inspireren met hun idee.

● Laat de leerlingen gezamenlijk een kunstwerk maken, geïnspireerd op vriendelijkheid: een groot hart gemaakt van kubussen.

De leerlingen gaan als volgt te werk:

- Knip 12 stroken van 5 bij 11 cm in zoveel mogelijk verschillende kleuren.
- Vouw de strook over de lengte in twee.
- Maak een vierkant. Laat de hoeken overlappen. Lijm de hoeken vast.
- Kies vier stroken en plaats deze rechtop in iedere hoek. Lijm deze vast in het vierkant.
- Herhaal stap 3. Plaats dit als deksel op de kubus en lijm dit vast.

Voor het kunstwerk zijn ongeveer 114 kubussen nodig. Laat iedere leerling er vijf maken. Maak van alle kubussen één groot hart en geef dit kunstwerk een mooie plek in de klas of op de gang. Plak de hartjes met de 'act of kindness' hier en daar op het grote hart.

Nog meer zelf onderzoeken/doen:

De leerlingen kiezen iedere dag deze week een 'act of kindness' van de muur en passen dit toe in hun dagelijks leven. Bespreek iedere ochtend kort wat dit teweeg heeft gebracht.

Reflectie en terugkoppeling:

- *Met welk vriendelijk gebaar kun je je ouders blij maken als je straks thuiskomt?*

Didactische tip(s):

Hang het hart op aan de vriendschapswand.

Begrippen: vriendelijk zijn, vriendschap, meten, kubus, kunstwerk.

Activiteit 4.3 Geef je grenzen aan!

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen hun grenzen te stellen. Waarom je dat doet, hoe je dat doet en hoe je omgaat met iemand die zijn grenzen aangeeft. Ze kijken en luisteren naar 'Het grenzenlied' en naar aanleiding van dat lied herschrijven ze het refrein in verschillende talen.

Waar:	In de klas
Tijdsduur:	30 minuten
21 ^e -eeuwse vaardigheid die centraal staat:	Sociale en culturele vaardigheden
Soort kunstactiviteit:	Muziek/Theater
Kerdoelen:	PV: 1.2, 1.2d, 2.1, 2.1a, 2.2, 2.2a, 2.2b, 2.2c, 2.2d, 2.3, 2.3a, 3.1, 3.1b, 3.3, 3.3a, 4.2, 4.2a, 5.1, 5.1b. KV: 1.1, 1.1a, 1.2, 1.2a, 1.2b, 1.3, 1.3a, 2.3, 2.3a.

Wat leren de leerlingen?

De leerling leert:

- wat grenzen zijn;
- hoe je je eigen grenzen aangeeft;
- hoe je omgaat met iemand die zijn grenzen aangeeft;
- dat als iemand zijn grenzen aangeeft dat niet persoonlijk bedoeld is;
- zelf een tekst maken op een gegeven melodie.

Wat heb je nodig?

- De videoclip 'The Boundaries Song' (zie webpagina Whizz-Art) (3.00 minuten).

De activiteit:

● Voer een korte sketch op met een leerling over een conflict in de klas. (Bijvoorbeeld: U bent moe en heeft een drukke dag achter de rug. U hebt aan het einde van de dag de kinderen in de klas gevraagd om u te helpen met het schoonmaken van de klas, maar een leerling heeft zojuist allemaal snippers papier door de lucht gegooid. U bent wel heel erg boos (iets te) en laat dit ook duidelijk blijken (in woorden) aan de leerling.)

Bespreek met de leerlingen wat ze gezien hebben.

- *Was dit een prettige situatie?*
- *Hoe komt dat?*
- *Wat hadden beide personen anders kunnen doen?* (Bijvoorbeeld de ene persoon had kunnen aangeven wat hij/zij niet prettig vindt, waardoor de andere persoon daar rekening mee kan houden.)

Vertel de leerlingen dat als je je grenzen niet aangeeft, het lastig is voor de ander om daar rekening mee te houden. Hij of zij kan immers geen gedachtelezen.

Voer de sketch opnieuw op waarbij nu duidelijk wel de grens wordt aangegeven door gebruik te maken van een IK-boodschap:

Ik ben (Noem hoe je je voelt, buitengesloten, verdrietig, et cetera...)

Als je (Geef aan wat je klasgenoot heeft gedaan.)

Omdat (Leg uit waarom je je zo voelt.)

Ik wil dat je (Vertel je klasgenoot wat je wil dat hij/zij doet.)

● Bekijk samen de videoclip 'The Boundaries Song' (het grenzenlied). Bespreek de momenten waarbij de grenzen overtreden worden:

- *Wat zijn de momenten in het filmpje dat de kinderen zich niet fijn voelen?*
- *Hoe lossen ze het op?*
- *Heb je ook weleens van die momenten?*
- *Wat doe je dan? Wat zou je willen doen?*
- *Wat doe je als iemand zijn grenzen aangeeft?*
- *In het filmpje zeggen ze 'don't take it personally'. Wat bedoelen ze daarmee?*

● Laat de videoclip 'The Boundaries Song' nog een keer zien en leer de leerlingen het refrein aan.

*Please stop
I don't like that
I am feeling uncomfortable
I need more space
Not around me
Don't take it personally
That's just a boundary
That's a boundary*

Nog meer zelf onderzoeken/doen:

- Laat de leerlingen vervolgens een tekst op de melodie bedenken in het Papiamento, Nederlands, Spaans of een andere taal die bij de leerlingen thuis gesproken wordt.
- Bespreek met de leerlingen hoe je het refrein zou kunnen uitbeelden voor iemand die doof of slechthorend is of voor iemand die een andere taal spreekt.

Reflectie en terugkoppeling:

- *Geef jij weleens je grenzen aan?*
- *Ga je dat na deze activiteit meer of minder doen? Leg uit.*

Begrippen: grenzen aangeven, fijn, niet fijn.

Activiteit 4.4 Aruba ... One Happy Island

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen dat hun eiland bekend staat om de vriendelijkheid van de mensen en dat dat één van de redenen is dat veel toeristen terugkomen naar Aruba. Verder leren ze waarom het toerisme belangrijk is voor Aruba. De leerlingen ontdekken de belangrijkste toeristische plekken van Aruba en ontwerpen een kaart waar deze plekken op aangegeven staan.

Waar:	In de klas
Tijdsduur:	60 minuten
21 ^e -eeuwse vaardigheid die centraal staat:	Mediawijsheid/Kritisch denken
Soort kunstactiviteit:	Beeldende vorming/Media
Kerdoelen:	PV: 2.2, 2.2a, 2.2b, 2.2c, 2.3, 2.3a, 5.3, 5.3b. M&M: 5.1, 5.1a, 5.1b, 5.2, 5.2a, 5.2b, 5.2c, 6.1, 6.1a, 6.1b, 7.2, 7.3b, 8.1, 8.1b, 8.1c. KV: 1.1, 1.1a, 1.2, 1.2a, 1.2b, 1.3, 1.3a, 2.3, 2.3a.

Wat leren de leerlingen?

De leerling leert:

- wat toerisme is;
- waarom toerisme belangrijk voor het eiland is;
- dat vriendelijkheid de kracht achter 'Aruba, One Happy Island' is;
- hoe de landkaart van Aruba eruitziet;
- waar belangrijke Arubaanse plekken zich op de kaart bevinden.

Wat heb je nodig?

- De film 'Aruba, One Happy Island' (zie webpagina Whizz-Art) (2.21 minuten).
- Kopieerblad 10: Landkaart Aruba.
- Kopieerblad 11: De kaart van Aruba.

De activiteit:

● Schrijf groot op het bord 'Aruba, One Happy Island'. Vertel dat Aruba zo bekend staat in de wereld. Vraag aan de leerlingen of zij weten waar deze naam vandaan komt. Leg daarna uit dat toerisme belangrijk is voor Aruba.

Veel mensen komen graag naar Aruba op vakantie. Deze toeristen komen vaak niet één keer, maar vaker omdat ze het zo fijn vinden op Aruba. Als je aan deze mensen vraagt waarom ze hier zo graag komen, noemen ze altijd dat de Arubanen zo vriendelijk zijn. Toeristen geven geld uit aan hotels, restaurants, taxi, souvenirs, excursies, et cetera. Veel Arubanen werken in deze hotels, winkels, restaurants op het vliegveld en op het strand. Met het geld dat Aruba verdient met toerisme worden dan weer betere wegen, scholen, ziekenhuis en andere dingen gebouwd.

● Bekijk het filmpje 'Aruba, One Happy Island'. Vertel dat dit filmpje gemaakt is om mensen buiten Aruba te laten zien waarom ze hier op vakantie moeten komen.

- *Wat vind je van het filmpje? Waarom vind je dat?*
- *Mis je nog iets in het filmpje?*
- *Als jij een film zou maken om Aruba te promoten, hoe zou die film er dan uitzien?*

● Bekijk samen met de leerlingen kopieerblad 10. Laat de leerlingen alles opnoemen wat ze zien.

- *Waar woon jij op Aruba?*
- *Waar staat de school?*
- *Op welke plekken ben je al ooit geweest?*
- *Op welke plek op Aruba ben je nog nooit geweest?*
- *Welke plek zou je graag aan toeristen laten zien?*

Deel kopieerblad 11 uit. Laat de leerlingen ook een landkaart van Aruba maken. Op deze landkaart komen alle mooie plekjes van Aruba te staan die de leerlingen zouden willen laten zien aan toeristen.

Nog meer zelf onderzoeken/doen:

- Laat de leerlingen een poster maken om Aruba te promoten in het buitenland.
- Laat de leerlingen een promotiefilmpje maken waarin ze vertellen waarom Aruba 'one happy island' is.
- Bespreek met de leerlingen wat Aruba kan doen zodat het over 10 jaar ook nog beroemd is om haar vriendelijkheid.

Reflectie en terugkoppeling:

- *Wist jij al veel van Aruba?*
- *Wat wist je eerst nog niet en nu wel?*

Begrippen: toerisme, vriendelijkheid, kaart, plattegrond, promotiefilmpje.

Activiteit 4.5 Iedereen is anders

Tijdens deze activiteit ervaren de leerlingen dat iedereen anders is. De leerlingen denken aan de hand van verschillende vragen na over hoe ze zelf in elkaar zitten en maken zo een uniek recept van zichzelf. Door alle recepten naast elkaar te leggen, zien ze overeenkomsten en verschillen.

Waar:	In de klas
Tijdsduur:	45 minuten
21 ^e -eeuwse vaardigheid die centraal staat:	Sociale en culturele vaardigheden
Soort kunstactiviteit:	N.v.t.
Kerdoelen:	PV: 1.3, 1.3a, 2.1, 2.1a. M&M: 4.1, 4.1c, 4.2, 4.2a, 4.2b, 5.3, 5.3a, 8.1, 8.1b, 8.2, 8.2a, 8.3, 8.3a

Wat leren de leerlingen?

De leerling leert:

- dat iedereen uit een uniek samengesteld recept bestaat;
- dat op Aruba mensen van verschillende bevolkingsgroepen samenwonen;
- respect te hebben voor diversiteit;
- gewoontes en tradities uit andere culturen kennen.

Wat heb je nodig?

- Kopieerblad 12: Mijn unieke recept.
- Instructieblad 2 voor ouders (zie webpagina Whizz-Art).
- Een wereldkaart.

Vorbereiding:

- Ter voorbereiding op deze activiteit maken de leerlingen de (online) thuisactiviteit (Instructieblad 2).

De activiteit:

● Bespreek met de leerlingen wat hen zo uniek maakt.

- *Wat vind je leuk om te doen?*
- *Waar ben je goed in?*
- *Wat wil je later worden?*
- *Wat vind je moeilijk om te doen?*

Met de antwoorden op deze vragen, kunnen de leerlingen een uniek recept van zichzelf maken op kopieerblad 12.

Breng alle informatie samen die de leerlingen hebben verzameld tijdens de thuisactiviteit, op één wereldkaart. Vink aan op de wereldkaart waar je geboren bent en gebruik een andere kleur om de landen aan te vinken waar de ouders, grootouders en overgrootouders geboren zijn.

- *Hoeveel landen tel je op de wereldkaart?*
- *Uit hoeveel nationaliteiten besta jij?*

- *Zie je daar thuis ook iets van terug?*

Bespreek met de leerlingen de verschillende aspecten van de verschillende culturen, zoals eten, kleding, feesten, gewoonten die ze thuis terugzien. De leerlingen vullen hun unieke recept aan met een theelepeltje achtergrond/cultuur (Arubaans, Indisch, Chinees, Nederlands, Colombiaans, namen van leerlingen et cetera). Laat de leerlingen hun recept versieren.

● Vertel dat iedereen anders is, maar dat we allemaal op dezelfde wereld wonen en dat het belangrijk is dat we respect hebben voor elkaar, ook elkaars verschillen.

- *Wat betekent het als je respect hebt voor een ander?* (Respectvol gedrag is de bereidheid en het vermogen om een ander te behandelen zoals je zelf ook graag behandeld wil worden. Je aanvaardt en waardeert een ander volledig, ongeacht zijn culturele identiteit, gedachtegoed en overtuigingen, afkomst of religie.)

Nog meer zelf onderzoeken/doen:

Bekijk met de leerlingen de ingevulde wereldkaart:

- *Over welke cultuur zou je wat meer willen weten?*
- *Wat is een voordeel/ nadeel dat zoveel verschillende culturen samenwonen?*

Reflectie en terugkoppeling:

- *Wat heb je geleerd tijdens deze activiteit?*

Didactische tip:

Hang de recepten op bij de vriendschapsmuur.

(Online) thuisactiviteit:

Instructieblad 2 geeft informatie aan de ouders hoe zij thuis met hun kinderen met het thema 'Stamboom' aan de slag kunnen.

Begrippen: recept, uniek, verschillen, overeenkomsten, wereldkaart, land, geboorteland, nationaliteit.

Deelvraag 5: Kan je vrienden zijn met iedereen?

Doel:

De leerlingen kunnen zich inleven in een ander. Ze weten hoe ze een compliment kunnen geven en waarom het belangrijk is om af en toe een compliment te geven. Door verhalen, filmpjes en gesprekken ontwikkelen de leerlingen een mening over wat voor hen belangrijk is binnen een vriendschap. Ze zien dat er veel verschillende vriendschappen bestaan, ook tussen mensen (en dieren) die verschillend zijn.

Aan deze deelvraag zijn de volgende activiteiten gekoppeld:

- Activiteit 5.1. My Secret Friend

PV
Sociale en culturele vaardigheden
20 minuten

Tijdens deze activiteit spelen de leerlingen 'Secret Friend'. Ze gaan een week lang (of langer) aardig doen tegen hun 'Secret Friend' zonder dat die vriend het door mag hebben.

- Activiteit 5.2. Vooroordelen

PV & KV (Beeldende vorming)
Sociale en culturele vaardigheden/Samenwerken
90 minuten

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen aan de hand van het verhaal 'Kikker en de vreemdeling' over vooroordelen en groepsdruk. Na het beluisteren van het verhaal maken ze in groepjes een maquette. Het verhaal wordt nagespeeld met behulp van deze maquette, maar het verhaal kan ook een heel andere wending nemen.

- Activiteit 5.3. De jongen die met dieren kan praten

PV, ICT & KV (Media)
ICT-basisvaardigheden/Mediawijsheid
60 minuten

Tijdens deze activiteit beluisteren de leerlingen de podcast 'De jongen die met dieren kan praten'. Niet iedereen heeft vrienden of heeft een klik met andere kinderen. De leerlingen proberen zich in te leven in een ander. Ze leren wat een podcast is en maken zelf een podcast van een verhaal dat gaat over vriendschap.

- Activiteit 5.4. Vriendschap tussen dieren

N&T & KV (Beeldende vorming)
Kritisch denken
90 minuten

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen over bijzondere vriendschappen tussen dieren. Ze bekijken een documentaire en denken na over hoe deze vriendschappen die in de vrije natuur niet voorkomen, toch kunnen ontstaan. Vervolgens maken ze een schilderij van een onwaarschijnlijke vriendschap tussen twee dieren.

- **Activiteit 5.5. Beloofd is beloofd**

PV & KV (Beeldende vorming)

Kritisch denken

30 minuten

Tijdens deze activiteit ervaren de leerlingen dat vrienden heel verschillend kunnen zijn en ook anders in een vriendschap kunnen staan. Voor een buitenstaander is dat vaak makkelijker te zien dan degene wie het overkomt. De leerlingen herkennen eigenschappen in een goede vriend, maar ook in een slechte vriend. Ze trekken hier voor zichzelf conclusies uit. De leerlingen maken vriendschapsstenen.

Activiteit 5.1 My Secret Friend

Tijdens deze activiteit spelen de leerlingen 'Secret Friend'. Ze gaan een week lang (of langer) aardig doen tegen hun 'Secret Friend' zonder dat die vriend het door mag hebben.

Waar:	In de klas/Thuis
Tijdsduur:	20 minuten/Gedurende de hele week
21 ^e -eeuwse vaardigheid die centraal staat:	Sociale en culturele vaardigheden
Soort kunstactiviteit:	N.v.t.
Kerdoelen:	PV: 1.1, 1.1a, 1.1b, 1.1c, 1.2, 4.1, 4.1a, 4.1b, 4.1c, 5.1, 5.1a.

Wat leren de leerlingen?

De leerling leert:

- een geheim bewaren;
- wat een compliment is;
- hoe je een compliment geeft;
- wat de impact van een compliment kan zijn;
- wat uiterlijke en innerlijke kenmerken zijn.

Wat heb je nodig?

- Papieren strookjes en een bak.

De activiteit:

● Vertel de leerlingen dat het belangrijk voor iedereen is, om zo nu en dan een compliment te krijgen. Daar groeit je zelfvertrouwen van. Aan de andere kant leer je door een compliment te geven te kijken naar de positieve eigenschappen van een ander. Leg uit dat er vier soorten complimenten zijn en geef van ieder soort een voorbeeld:

1. Uiterlijk – bijvoorbeeld: jij hebt mooi lang haar.
2. Wat je kan – bijvoorbeeld: je kan goed voetballen/tekenen.
3. Wat je hebt – bijvoorbeeld: je hebt een mooie fiets.
4. Hoe je bent – bijvoorbeeld: je bent aardig/je kunt goed luisteren.

- *Wat voor soort compliment hoor je het liefste?*
- *Welke complimenten zeggen iets over je uiterlijke kenmerken?*
- *Welke complimenten zeggen iets over je innerlijke kenmerken?*
- *Wat is het verschil?*

● Alle leerlingen schrijven hun naam op een papiertje en vouwen dit dubbel en stoppen het in een bak.

Vertel de leerlingen dat ze een briefje gaan trekken en dat ze een week lang 'secret friend' ofwel geheime vriend worden van de persoon die op het briefje staat. Het houdt in dat ze extra lief gaan zijn voor deze persoon, door bijvoorbeeld te helpen, een complimentje te geven, et cetera ... Het is belangrijk dat de ander er niet achter komt wie de geheime vriend is.

- *Hoe kun je dit geheim houden? (Bijvoorbeeld door ook complimenten aan andere kinderen te geven.)*

De leerlingen die zichzelf trekken, doen het papier terug in de bak en trekken een nieuw 'lootje'.

Nog meer zelf onderzoeken:

Besprek in de klas wat jij voor jouw Secret Friend hebt gedaan. Mocht de Secret Friend denken dat dit zijn/haar geheime vriend is, dan mag die zijn vinger opsteken.

- *Hoeveel Secret Friends worden er geraden?*

Reflectie en terugkoppeling:

Reflecteer deze activiteit aan het einde van de week.

- *Hoe vond je deze week?*
- *Vond je het moeilijk om het geheim te houden?*

Begrippen: compliment, compliment geven, Secret Friend, verrassen, geheim houden

Activiteit 5.2 Vooroordelen

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen aan de hand van het verhaal 'Kikker en de vreemdeling' over vooroordelen en groepsdruk. Na het beluisteren van het verhaal maken ze in groepjes een maquette. Het verhaal wordt nagespeeld met behulp van deze maquette, maar het verhaal kan ook een heel andere wending nemen.

Waar:	In de klas
Tijdsduur:	90 minuten
21 ^e -eeuwse vaardigheid die centraal staat:	Sociale en culturele vaardigheden/Samenwerken
Soort kunstactiviteit:	Beeldende vorming
Kerdoelen:	PV: 2.1, 2.1a, 2.2, 2.2a, 2.2b, 2.3, 3.3a, 4.2, 4.2a, 5.1, 5.1a, 5.1b, 5.2, 5.2a, 5.3, 5.3a, 5.3b. KV: 1.1, 1.1a, 1.2, 1.2a, 1.2b, 1.3, 1.3a, 2.3, 2.3a.

Wat leren de leerlingen?

De leerling leert:

- wat vooroordelen zijn;
- nadenken over zijn eigen gedrag omtrent vooroordelen;
- dat iets op het eerste gezicht heel anders kan zijn, dan als je iets beter leert kennen;
- wat groepsdruk is;
- samenwerken;
- wat een maquette is.

Wat heb je nodig?

- Het digitale prentenboek:
  - o 'Kikker en de vreemdeling' (Nederlands) (zie webpagina Whizz-Art) (7.01 minuten).
  - o 'Frog and the stranger' (Engels) (zie webpagina Whizz-Art) (7.01 minuten).
- Kopieerblad 134: Personages 'Kikker en de vreemdeling' (op A3-papier kopiëren).
- Maquette: kosteloos materiaal zoals doosjes, eierdozen, wc-rollen et cetera, verf, kwasten, schaar, lijm, stiften en kleurpotloden.

De activiteit:

● Lees het digitale prentenboek 'Kikker en de vreemdeling' zien. In dit verhaal krijgen Kikker en zijn vriendjes te maken met de vreemdeling Rat. Niemand kent hem, maar toch hebben ze allemaal een negatieve mening over hem. Als Kikker hem beter leert kennen, blijkt Rat heel anders te zijn. Stel naar aanleiding van het verhaal de volgende vragen:

- *Waarom vinden Varkentje en Eend dat Rat weg moet gaan?*
- *Vind je dat eerlijk?*
- *Hoe komt Kikker erachter dat Rat eigenlijk wel een leuke rat is?*
- *Wat zou je zelf doen als je Kikker, Varkentje, Eend of Haas was en Rat kwam vlakbij je wonen?*

● Leg aan de hand van het verhaal uit wat groepsdruk is.

Varkentje, Haas en Eend vinden Rat stom, ook al kennen ze hem niet. Haas en Eend luisteren naar Varkentje en doen met hem mee omdat Varkentje een vriend is. Misschien denken ze er wel anders over, maar dat durven ze niet te zeggen. Dat is groepsdruk. Onder groepsdruk kan iemand gedrag laten zien dat anders is dan wanneer de persoon alleen is.

- Heeft Kikker ook last van groepsdruk?
- Ben jij weleens in een situatie geweest dat je iets deed of zei dat je niet zou doen als je alleen was?

● Leer de leerlingen nadenken over waarom ze iets vinden en of dat wel eerlijk is.

Eigenlijk weten Kikker, Haas, Varkentje en Eend helemaal niets van Rat. Toch vinden ze hem vies en een dief.

- Waarom is dat?
- Vind je ook iemand stom of eng? Waarom vind je dat?
- En hoe weet je dat eigenlijk?

● Leg uit dat de leerlingen in een groep van 4 een maquette gaan maken van 'Kikker en de vreemdeling'. Een maquette is een model in het klein van iets. Inventariseer samen op welke plekken het verhaal zich afspeelt: een bos waar Rat zijn tent opzet, een blauw bankje vlakbij het bos, de rivier, het huis van Varkentje vlakbij het water, het huis van Haas in een berg. Verdeel de klas in groepen van 4 of 5 leerlingen. Laat de leerlingen op een A3-formaat karton de omgeving die voorkomt in het boek nabouwen. Hiervoor gebruiken ze kosteloos materiaal. Daarna maken ze de personages die in het verhaal voorkomen na met behulp van kopieerblad 13. Leg de opdracht in zijn geheel uit en laat de leerlingen zelf een plan van aanpak maken en de taken verdelen.

Nog meer zelf onderzoeken/doen:

Laat de leerlingen het verhaal naspelen met behulp van de maquette en de poppetjes.

- Wat als Varkentje, Eend en Haas geen vooroordelen zouden hebben?
- Hoe zou het verhaal dan verlopen?

Laat de leerlingen het verhaal aanpassen zoals zij willen.

Reflectie en terugkoppeling:

- Hoe ging het samenwerken?
- Wat ging goed?
- Wat ging minder goed?
- Wat zou je de volgende keer anders doen?

Begrippen: vooroordelen, samenwerken, groepsdruk, maquette, kosteloos materiaal.

Activiteit 5.3 De jongen die met dieren kan praten

Tijdens deze activiteit beluisteren de leerlingen de podcast 'De jongen die met dieren kan praten'. Niet iedereen heeft vrienden of heeft een klik met andere kinderen. De leerlingen proberen zich in te leven in een ander. Ze leren wat een podcast is en maken zelf een podcast van een verhaal dat gaat over vriendschap.

Waar:	In de klas
Tijdsduur:	60 minuten
21 ^e -eeuwse vaardigheid die centraal staat:	ICT-basisvaardigheden/Mediawijsheid
Soort kunstactiviteit:	Media
Kerdoelen:	PV: 7.2, 7.2a, 7.2b. ICT: 1.6, 1.6a, 2.5, 2.5. KV: 1.1, 1.1a, 1.2, 1.2a, 1.2b, 1.3, 1.3a, 2.3, 2.3a.

Wat leren de leerlingen?

De leerling leert:

- zich inleven in een ander;
- dat het niet vanzelfsprekend is om vrienden te hebben;
- wat een podcast is.

Wat heb je nodig?

- De podcast: De jongen die met dieren kan praten (zie webpagina Whizz-Art) (8.04 minuten).
- iets om een podcast op te nemen, bijvoorbeeld een telefoon.

De activiteit:

● Beluister samen de podcast 'De jongen die met dieren kan praten'. Deze podcast gaat over een jongen die geen aansluiting vindt bij andere kinderen op school en in zijn eigen fantasiewereld vrienden maakt met dieren.

- *Waarom praat de jongen in de podcast liever met dieren dan met kinderen?*
- *Wat zou jij doen als je Ruben was?*
- *Wat zou jij doen als je bij Ruben in de klas zat?*
- *Praat jij weleens tegen dieren? Waarom?*

● Laat de leerlingen een verhaal zoeken of zelf bedenken over vriendschap. Verzamel de verhalen en maak hier samen met de leerlingen een podcast van. Leg eerst uit wat een podcast is. *Een podcast is een luisterverhaal. Je kunt ze vinden op het internet. Voor sommige moet je betalen en andere zijn gratis.*

- *Hoe maak je een podcast leuk om naar te luisteren?* (Rustig vertellen, verschillende stemmetjes, niet eentonig, geluidsfragmenten gebruiken, et cetera...)

Nog meer zelf onderzoeken/doen:

- Vraag de leerlingen met welk dier zij bevriend zouden willen zijn en waarom. Maak vervolgens met eierdozen, verf en karton een driedimensionaal portret van dit dier.
- Laat de leerlingen een schilderij maken bij de podcast 'De jongen die met dieren kan praten'.

Reflectie en terugkoppeling:

- *Lees je liever een boek of luister je liever naar een podcast?*
- *Waarom zijn podcasts zo populair denk je?*

Begrippen: podcast, fantasievriendje, eenzaam, geen aansluiting, verzinnen.

Activiteit 5.4 Vriendschap tussen dieren

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen over bijzondere vriendschappen tussen dieren. Ze bekijken een documentaire en denken na over hoe deze vriendschappen die in de vrije natuur niet voorkomen, toch kunnen ontstaan. Vervolgens maken ze een schilderij van een onwaarschijnlijke vriendschap tussen twee dieren.

Waar:	In de klas
Tijdsduur:	90 minuten
21 ^e -eeuwse vaardigheid die centraal staat:	Kritisch denken
Soort kunstactiviteit:	Beeldende vorming
Kerdoelen:	N&T: 3.6, 3.6c, 3.7, 3.7a. KV: 1.1, 1.1a, 1.2, 1.2a, 1.2b, 1.3, 1.3a, 2.3, 2.3a.

Wat leren de leerlingen?

De leerling leert:

- wat een roofdier is;
- dat speciale vriendschappen vaak ontstaan uit nood;
- het verschil tussen dieren die leven in het wild of in gevangenschap;
- kritisch denken.

Wat heb je nodig?

- De videoclip 'The World's Most Unlikely Animal Relationships' (zie webpagina Whizz-Art) (25.11 minuten).

De activiteit:

● Introduceer de documentaire 'The World's Most Unlikely Animal Relationships' van bioloog Liz Bonnin. *In de film 'The Lion King' zijn Timon het stokstaartje en het knobbelzwijn Pumba de beste vrienden en ze worden goede vrienden met de leeuw Simba. In het echt zou dat nooit gebeuren. De leeuw houdt wel van beide, maar om op te eten. De leeuw is namelijk een roofdier en ziet deze dieren als prooi. Een roofdier verovert zijn voedsel door te jagen of door het eten van aas. Voor de meeste roofdieren is vlees het belangrijkste deel van hun voedsel. Toch komen er speciale vriendschappen voor in het dierenrijk. Hoe kan dat?*

Kijk vervolgens samen de documentaire en bespreek deze.

- *Welke vriendschap vond jij het meest bijzonder? Waarom?*
- *Waarom denk je dat het bij deze dieren in de film wel lukt om vriendschap te sluiten met elkaar?*

Als de leerlingen niet zelf op het antwoord komen, leg het dan uit: *Alle dieren in deze documentaire leven in een soort van gevangenschap. Ze zitten niet in kooien, maar er wordt op de een of andere manier wel voor ze gezorgd. Ze hebben in ieder geval genoeg eten. Deskundigen denken dat omdat deze dieren niet druk zijn met het zoeken naar eten, geen honger hebben en het andere dier niet als voedsel zien, ze een vriendschap kunnen ontwikkelen met het andere dier.*

● Laat de leerlingen twee dieren kiezen die normaal gezien geen vrienden zouden kunnen zijn en laat ze hier een schilderij van maken. Het moet duidelijk zichtbaar zijn dat de twee dieren vrienden zijn.

Nog meer zelf onderzoeken/doen:

Laat de leerlingen hun thuissituatie analyseren: zie je hier vriendschappen tussen dieren? Kat en hond bijvoorbeeld. Laat de leerlingen filmpjes daarvan maken.

Reflectie en terugkoppeling:

- *Kunnen mensen die heel erg verschillen vrienden zijn van elkaar? Waarom wel/ niet?*

Begrippen: roofdier, leven in het wild, leven in gevangenschap, zorgen voor elkaar, voedsel.

Activiteit 5.5 Beloofd is beloofd

Tijdens deze activiteit ervaren de leerlingen dat vrienden heel verschillend kunnen zijn en ook anders in een vriendschap kunnen staan. Voor een buitenstaander is dat vaak makkelijker te zien dan degene wie het overkomt. De leerlingen herkennen eigenschappen in een goede vriend, maar ook in een slechte vriend. Ze trekken hier voor zichzelf conclusies uit. De leerlingen maken vriendschapsstenen.

Waar:	In de klas
Tijdsduur:	30 minuten
21 ^e -eeuwse vaardigheid die centraal staat:	Kritisch denken
Soort kunstactiviteit:	Beeldende vorming
Kerdoelen:	PV: 1.1, 1.1b, 1.1c, 1.2, 1.2a, 1.2b, 1.2c, 2.1, 2.1a, 2.2, 2.2a, 2.3, 4.1c, 4.2, 4.2a, 4.2b, 5.1, 5.1a. KV: 2.3a

Wat leren de leerlingen?

De leerling leert:

- eigenschappen herkennen van een goede vriend;
- eigenschappen herkennen van een slechte vriend;
- nadenken over hun eigen eigenschappen in vriendschappen;
- schilderen op stenen.

Wat heb je nodig?

- Het digitale prentenboek 'Horton hatches the egg' (zie webpagina Whizz-Art) (9.53 minuten).
- Kopieerblad 14: Horton and Mayzie.
- Stenen, verf, kwasten of speciale stiften, vernis.

De activiteit:

● Laat het digitale prentenboek 'Horton Hatches The Egg' zien. Deel kopieerblad 14 uit en laat de leerlingen in tweetallen beschrijven wat voor personen Mayzie en Horton zijn en laat ze deze kenmerken bij de persoon schrijven. (Bijvoorbeeld: Horton betrouwbaar, aardig, zet door, lief, wil graag helpen. Mayzie lui, egoïstisch, onaardig.) Inventariseer daarna klassikaal wat de leerlingen gevonden hebben op het bord.

- *Zou je vrienden kunnen zijn met Horton?*
- *Waarom wel/niet?*
- *Zou je vrienden kunnen zijn met Mayzie?*
- *Waarom wel/niet?*
- *Op wie lijk jij het meeste?*

● Laat de 'kale' stenen zien. Vertel dat de stenen omgetoverd gaan worden tot vriendschapsstenen. Vraag de leerlingen om een woord of zin op de steen te schrijven/schilderen die een goede vriend beschrijft en de stenen te versieren.

- *Welke kleuren staan symbool (horen bij) voor vriendschap?*

Als de stenen klaar zijn kunnen ze vernist worden zodat de stenen mooi blijven.

Nog meer zelf onderzoeken/doen:

- Zoek samen met de leerlingen buiten naar een plek die omgetoverd kan worden tot een vriendenhoekje. Een plek waar de leerlingen rustig kunnen kletsen en elkaar beter kunnen leren kennen. Leg hier de stenen op de grond en vul ze aan met stenen waar woorden op staan die vrienden kunnen opvrolijken.

Reflectie en terugkoppeling:

- *Ben je tevreden over de steen die je gemaakt hebt?*

Begrippen: beloven, goede eigenschappen, slechte eigenschappen, betrouwbaar.

Slotactiviteit: Movie Night ★

Tijdens deze activiteit organiseren de leerlingen een 'Movie Night' voor de klas en de ouders. De leerlingen laten aan de ouders zien wat ze tijdens dit thema gemaakt hebben en zingen de liedjes en laten de bijbehorende dansjes zien. Daarna wordt er gezamenlijk een film bekeken over vriendschap.

Waar:	In de klas
Tijdsduur:	120 minuten
21 ^e -eeuwse vaardigheid die centraal staat:	Communiceren/Sociale en culturele vaardigheden
Soort kunstactiviteit:	Theater
Kerdoelen:	Alle kerndoelen die in dit thema aan bod gekomen zijn.

Wat leren de leerlingen?

De leerling leert:

- een activiteit organiseren;
- een presentatie te geven;
- een planning en taakverdeling te maken.

Wat heb je nodig?

- Afhankelijk van hoe de leerlingen de 'Movie Night' gaan invullen.

Vorbereiding:

Besprek met de leerlingen hoe de 'Movie Night' eruit gaat zien en wat er allemaal nodig is.

Denk aan:

- Het maken van een uitnodiging voor alle gasten. Met daarop informatie over waar en wanneer de Movie Night plaatsvindt.
- Het samenstellen van een programma. Bijvoorbeeld eerst rondleiding door de klas voor ouders om alle werkjes op de vriendschapswand te laten zien, korte uitleg van het thema 'Vriendschap' geven, liedjes en dansjes presenteren die horen bij dit thema, en daarna samen een film over 'Vriendschap' kijken.
- Het kiezen van een film met als onderwerp 'Vriendschap'.
- Een opstelling maken. Klaarzetten wat je allemaal nodig hebt.
- Eventueel wat snacks maken of meenemen van thuis. Organiseren wie wat meeneemt.
- Een taakverdeling maken, waarin komt te staan wie wat doet.

De activiteit:

- Volg het programma dat tijdens de voorbereiding is besproken.
- Aan het einde van de Movie Night mogen de leerlingen de gemaakte vriendschapsarmbandjes uitdelen aan een vriend.

Reflectie en terugkoppeling:

- *Hoe verliep de avond?*
- *Wat vonden je ouders ervan?*
- *Wat ging goed?*
- *Wat hadden we beter kunnen doen?*

Begrippen: Movie Night, organiseren, presenteren.

Bijlage 1 Brief voor ouders

Geachte ouder/begeleider,

*De komende 5 weken zal uw kind op school werken aan het thema 'Vriendschap'.
Gedurende dit thema zal uw kind .....*

*Verder zal uw kind de komende weken gevraagd worden om onder andere
kosteloos materiaal mee naar school te nemen.*

*Op ..... (vul datum in) zal een Movie Night plaatsvinden. De leerlingen zullen u
dan een presentatie geven van wat ze in dit thema allemaal gedaan en geleerd
hebben. Uiteraard zijn vader, moeder, broertjes, zusjes, opa en oma ook welkom.*

Met vriendelijke groeten,

.....(naam leerkracht invullen)

Bijlage 2 Benodigde materialen

Digitale prentenboeken

ACTIVITEIT 2.1:

Engels: Morrison. S. (2022). *Elvin and Brayden, Friends Forever*. Reading Pioneers Academy.
<https://www.youtube.com/watch?v=x0Hm-FmF1gk>.

ACTIVITEIT 2.3:

Engels: Lionni. L. (2021). *Six Crows*. Brightly Storytime.
<https://www.youtube.com/watch?v=bsa2N1zzfvQ>

ACTIVITEIT 4.2:

Engels: Ortego. A. (2020). *Kindness is My Superpower*. Reading Pioneers Academy.
https://www.youtube.com/watch?v=6P-Y_M9q7RM

ACTIVITEIT 5.2:

Nederlands: Velthuijs. M. (2012). *Kikker en de vreemdeling*. Kikker Kikkie.
<https://www.youtube.com/watch?v=wVhX6fvoLJ0>

Engels: Velthuijs. M. (2018). *Frog and the stranger*. Stido 100 kids.
https://www.youtube.com/watch?v=4F_wKfV25CQ

ACTIVITEIT 5.5:

Engels: Dr. Seuss. (2023). *Horton hatches the egg*. Baby Stories with the Mabiní's.
<https://www.youtube.com/watch?v=FWidCmDpbWU>

Films

STARTACTIVITEIT:

Universeel: Pixar. (2012). *For the Birds*. Clips Hay. <https://youtu.be/nYTrlcn4rjg>

Engels: Chang. C. and Parisi. C. (2017). *Friendship Animation Movie*. Anessa Chapeeqa.
<https://www.youtube.com/watch?v=SJnDXCg91KM>

Engels: (2013). *DIY Chevron Friendship Bracelet*. Simple DIY's.
<https://www.youtube.com/watch?v=nNOioNDsg2s>

ACTIVITEIT 1.3:

Nederlands: NTR. (2013). *Huisje, boompje beestje: vriendschap*. Schooltv.
<https://schooltv.nl/video/huisje-boompje-beestje-vriendschap/#q=vriendschap>

ACTIVITEIT 1.4:

Engels: (2020). *Maya Civilization For Kids*. Bedtime History Podcast.
<https://www.youtube.com/watch?v=VtJK6AStK50>

ACTIVITEIT 1.5:

Engels: (2020). *5 Levels of Friendship*. Pysch2Go. <https://www.youtube.com/watch?v=FfiFge1ss5c>

ACTIVITEIT 2.5:

Engels: (2021). *What Is Trust? Lessons for SEL*. <https://www.youtube.com/watch?v=rE4Jcgky5Sw>

ACTIVITEIT 3.2:

Nederlands: AVRO/TROS. (2018). *Dansles Kom erbij*. Schooltv.

- <https://schooltv.nl/video/kinderen-voor-kinderen-dans-mee-met-kom-erbij/#q=komp%20erbij>
- Nederlands: (2018). *Zangles Kom erbij*. Kinderen voor kinderen.
<https://www.youtube.com/watch?v=pLvAMqxJLLs>
- ACTIVITEIT 3.5:
- Engels: Mundoloco Animation Studios. (2020). *Ian*. The shorts network.
https://www.youtube.com/watch?v=NSN_ClxB5I
- ACTIVITEIT 4.2:
- Engels: (2015). *Tutorial On How To Make Folded Paper Boxes*. Kids Activities.
<https://youtu.be/xk-ZME4acNU>
- ACTIVITEIT 4.4:
- Engels: (2012). *Aruba, One Happy Island*. Aruba. <https://www.youtube.com/watch?v=p7Ndl0jmvXA>
- ACTIVITEIT 5.4:
- Engels: (2016). *The World's Most Unlikely Animal Relationships*. Real Wild.
https://www.youtube.com/watch?v=_BvB0182xag&t=270s

Videoclips

- ACTIVITEIT 1.3:
- Nederlands: NTR. (2013). *Samen is veel leuker dan alleen*. Schooltv.
<https://schooltv.nl/video/huisje-boompje-beestje-vriendschap/#q=vriendschap>
- ACTIVITEIT 2.4:
- Engels: (2020). *Happy – Sing-A-Long*. Miss Jessica's World.
<https://www.youtube.com/watch?v=PvBpyYqD9HY>
- ACTIVITEIT 3.2:
- Nederlands: (2018). *Kom erbij*. Kinderen voor kinderen. <https://youtu.be/AVFa9hea4Bw>
- Nederlands: (2018). *Kom erbij met gebarentaal*. TolktHanneke.
<https://www.youtube.com/watch?v=bZCQoIf8g&t=31s>
- ACTIVITEIT 4.3:
- Engels: (2022). *The Boundaries Song*. Hopscotch. <https://www.youtube.com/watch?v=aSFvJbSQdA4>

Muziek/Podcast

- ACTIVITEIT 5.3:
- Nederlands: (2022). *Muzikale Verhalen – De jongen die met dieren kan praten*. Schooltv.
<https://schooltv.nl/video/meer-muziek-in-de-klas-muzikale-verhalen-de-jongen-die-met-dieren-kan-praten/#q=praten%20met%20dieren> (activiteit 5.3)

PowerPointpresentatie

- PPP 1 *Kun je vrienden zijn met ...?* (activiteit 1.1)
- PPP 2 *Speelgoed van vroeger*. (activiteit 3.3)

Websites/Games/Apps

- De website: *20 Best Friendship Bracelet Patterns*.
<https://www.goodhousekeeping.com/life/parenting/g35381478/friendship-bracelet-patterns/>
(startactiviteit)
- De website: *Filosoferen met kinderen*. www.filosovaardig.nl (activiteit 3.1)

Bijlage 3 Kopieerbladen

Kopieerblad 1: Voorgrond en achtergrond	(activiteit 1.2)
Kopieerblad 2: De vriendschapskring	(activiteit 1.4)
Kopieerblad 3: Storycards	(activiteit 2.2)
Kopieerblad 4: Kaft prentenboek 'Six Crows'	(activiteit 2.3)
Kopieerblad 5: Band-Aid	(activiteit 2.4)
Kopieerblad 6: Speeddate	(activiteit 3.4)
Kopieerblad 7: Kwartet	(activiteit 3.4)
Kopieerblad 8: Storycards	(activiteit 3.5)
Kopieerblad 9: The Blob Tree	(activiteit 4.1)
Kopieerblad 10: Landkaart Aruba	(activiteit 4.4)
Kopieerblad 11: De kaart van Aruba	(activiteit 4.4)
Kopieerblad 12: Mijn unieke recept	(activiteit 4.5)
Kopieerblad 13: Personages 'Kikker en de vreemdeling'	(activiteit 5.2)
Kopieerblad 14: Horton en Mayzie	(activiteit 5.5)

Kopieerblad 1 Voorgrond en achtergrond

Kopieerblad 2 De vriendschapskring

Kopieerblad 3 Storycards

Story 1: Tanya gaat een verjaardagsfeest geven. Haar vriendin Mary is niet uitgenodigd. Tanya heeft haar gezegd dat dit komt omdat Mary met het nieuwe meisje in de klas 'Sally' gesproken heeft.

Story 2: Christopher houdt van fietsen en wil racen tegen Sam. Sam zegt 'okay'. Sam wint de race. Nu maakt Christopher grappen over Sam en zegt dat hij vals gespeeld heeft.

Story 3: Maria's huisdier is doodgegaan en ze is heel verdrietig op school. Ze huilt de hele dag. Alex en Andre maken grappen over haar. Nu noemen alle kinderen haar een huilbaby.

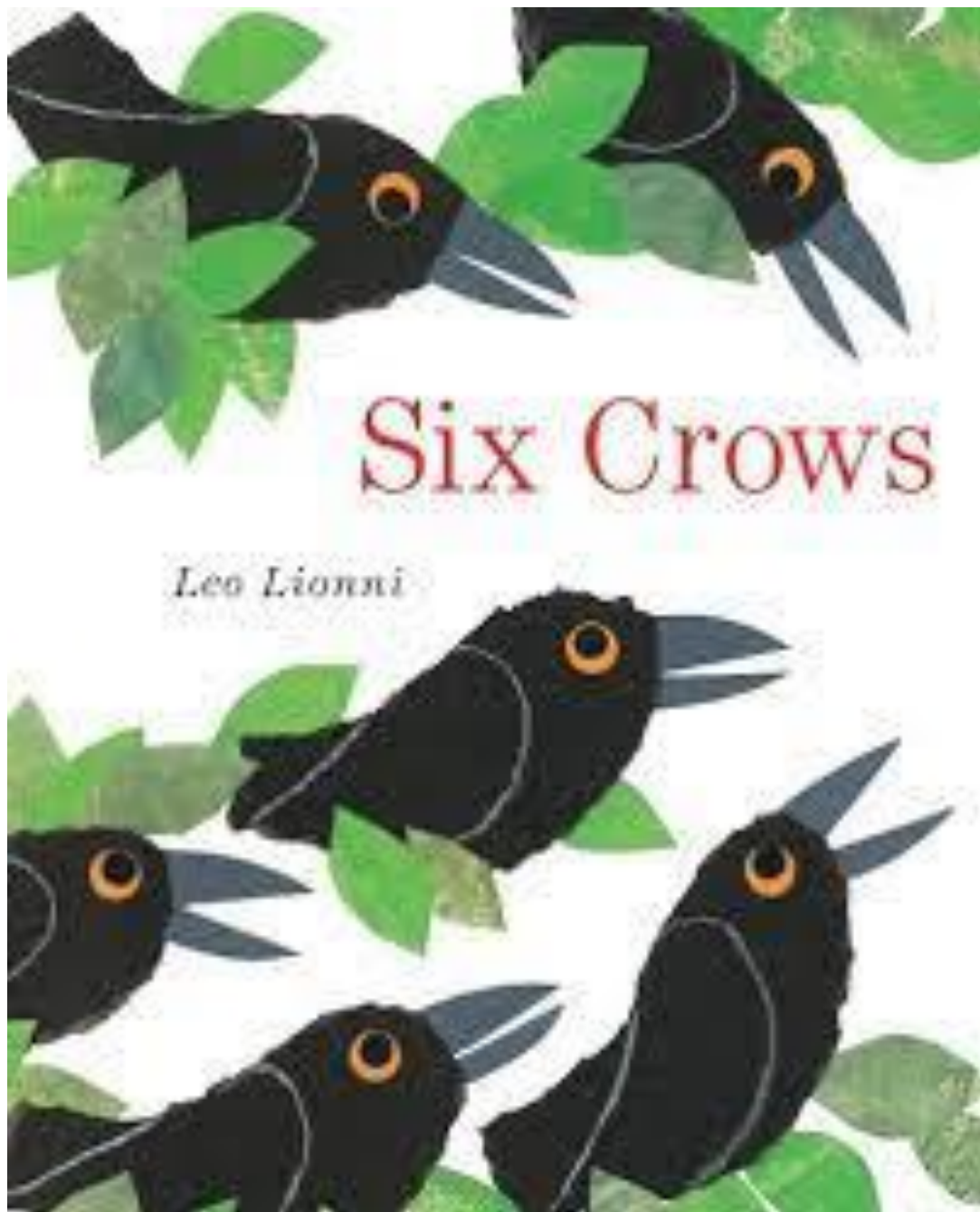

Story 4: Marta en Anna spelen in de pauze met elkaar. Marta beslist telkens wat ze gaan doen. Anna wil graag buiten spelen, maar Marta zegt 'nee'! Ze zegt dat als Anna niet binnen wil spelen, ze ook geen vrienden meer wil zijn.

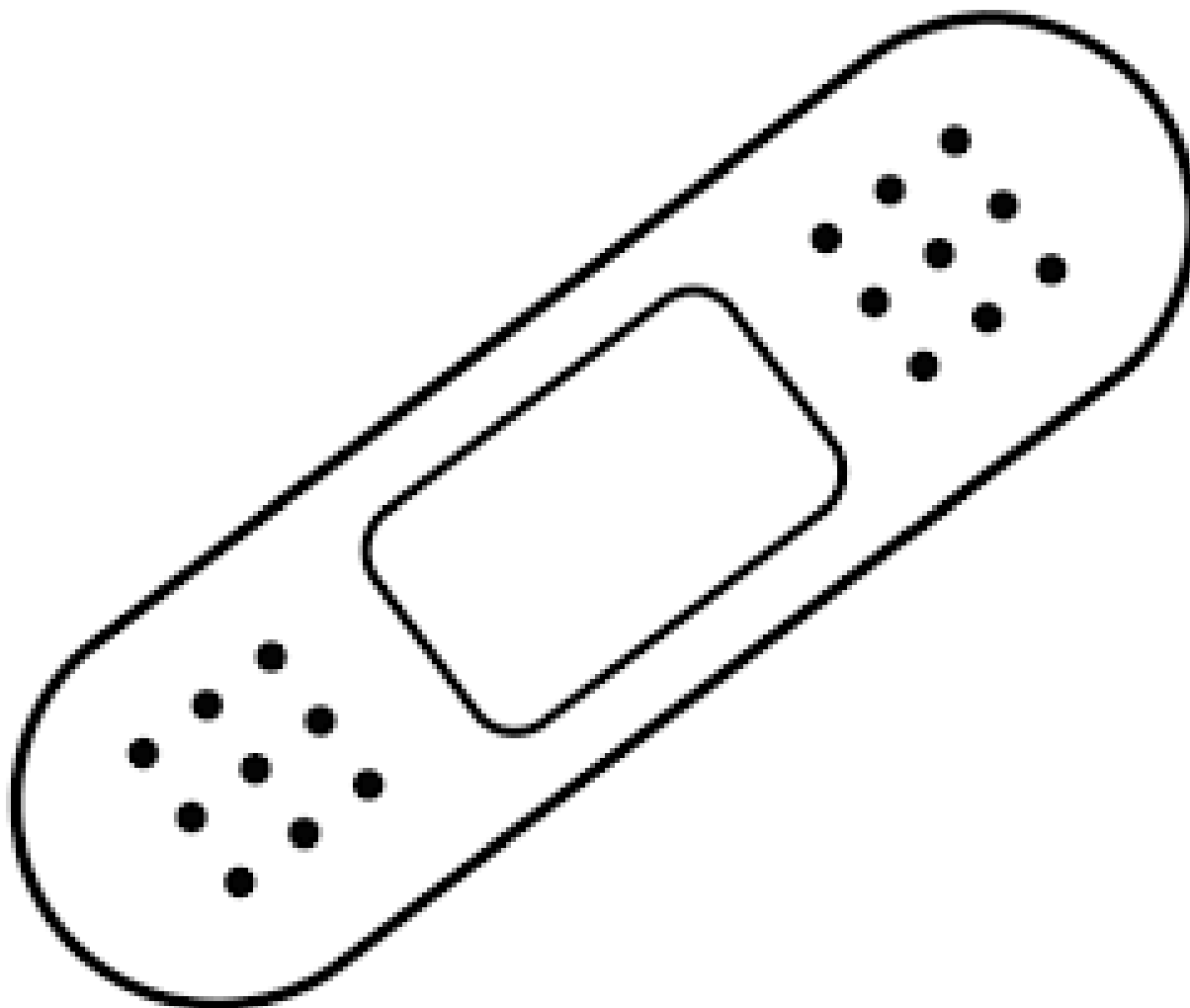

Story 5: Brock en Darnell spelen in de pauze in de speeltuin. Alle kinderen willen van de glijbaan, maar Brock en Darnell laten alleen kinderen met een bepaald merk schoenen van de glijbaan afgaan.

Kopieerblad 4 Kaft prentenboek 'Six Crows'

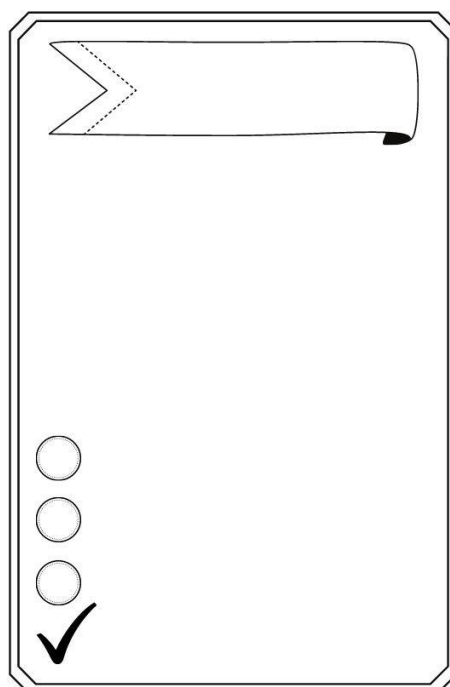
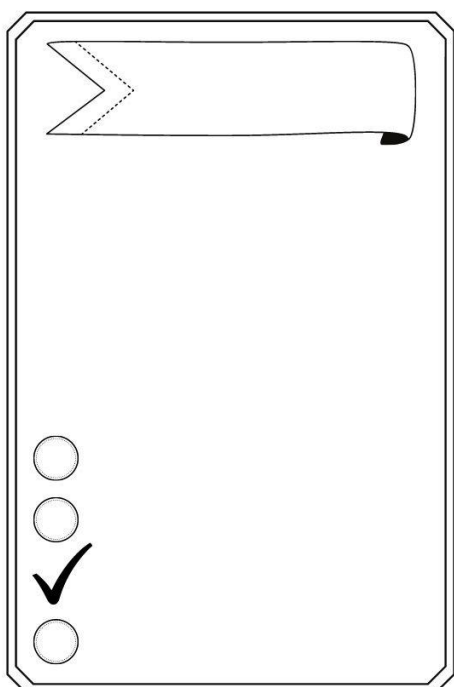
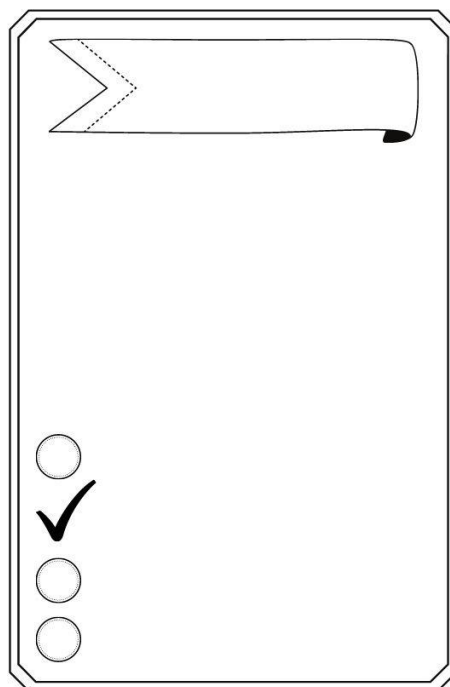
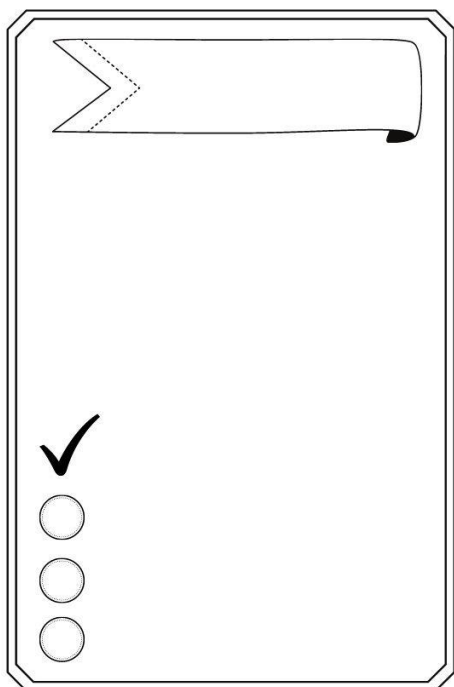
Kopieerblad 5 Band-Aid

Kopieerblad 6 Speeddate

<p>1 .....</p> <p>2 .....</p> <p>3 .....</p> <p>4 .....</p> <p>5 .....</p>	<p>1 .....</p> <p>2 .....</p> <p>3 .....</p> <p>4 .....</p> <p>5 .....</p>
<p>1 .....</p> <p>2 .....</p> <p>3 .....</p> <p>4 .....</p> <p>5 .....</p>	<p>1 .....</p> <p>2 .....</p> <p>3 .....</p> <p>4 .....</p> <p>5 .....</p>
<p>1 .....</p> <p>2 .....</p> <p>3 .....</p> <p>4 .....</p> <p>5 .....</p>	<p>1 .....</p> <p>2 .....</p> <p>3 .....</p> <p>4 .....</p> <p>5 .....</p>

Kopieerblad 7 Kwartet

Kopieerblad 8 Storycards

Story 1: Een oudere mevrouw wil de weg oversteken, maar ze durft niet. Verderop zijn een paar kinderen aan het spelen. Zij zien dit en gaan helpen.

Story 2: Een groepje kinderen is aan het spelen met een bal. Een kind komt aanlopen en wil graag meespelen, maar durft het niet te vragen. Het groepje heeft dit in de gaten en nodigt het kind uit.

Story 3: De kinderen zitten in de klas. De juf staat voor de klas. Een kind gooit met een propje. De juf wordt boos. Ze wil weten wie het gedaan heeft, maar niemand verraadt het kind.

Story 4: Een vader en kind gaan naar het asiel om een hondje uit te zoeken. Alle hondjes zijn heel blij, maar er is een hondje dat zielig in een hoekje blijft liggen. Het kind kiest dat hondje en neemt het mee naar huis.

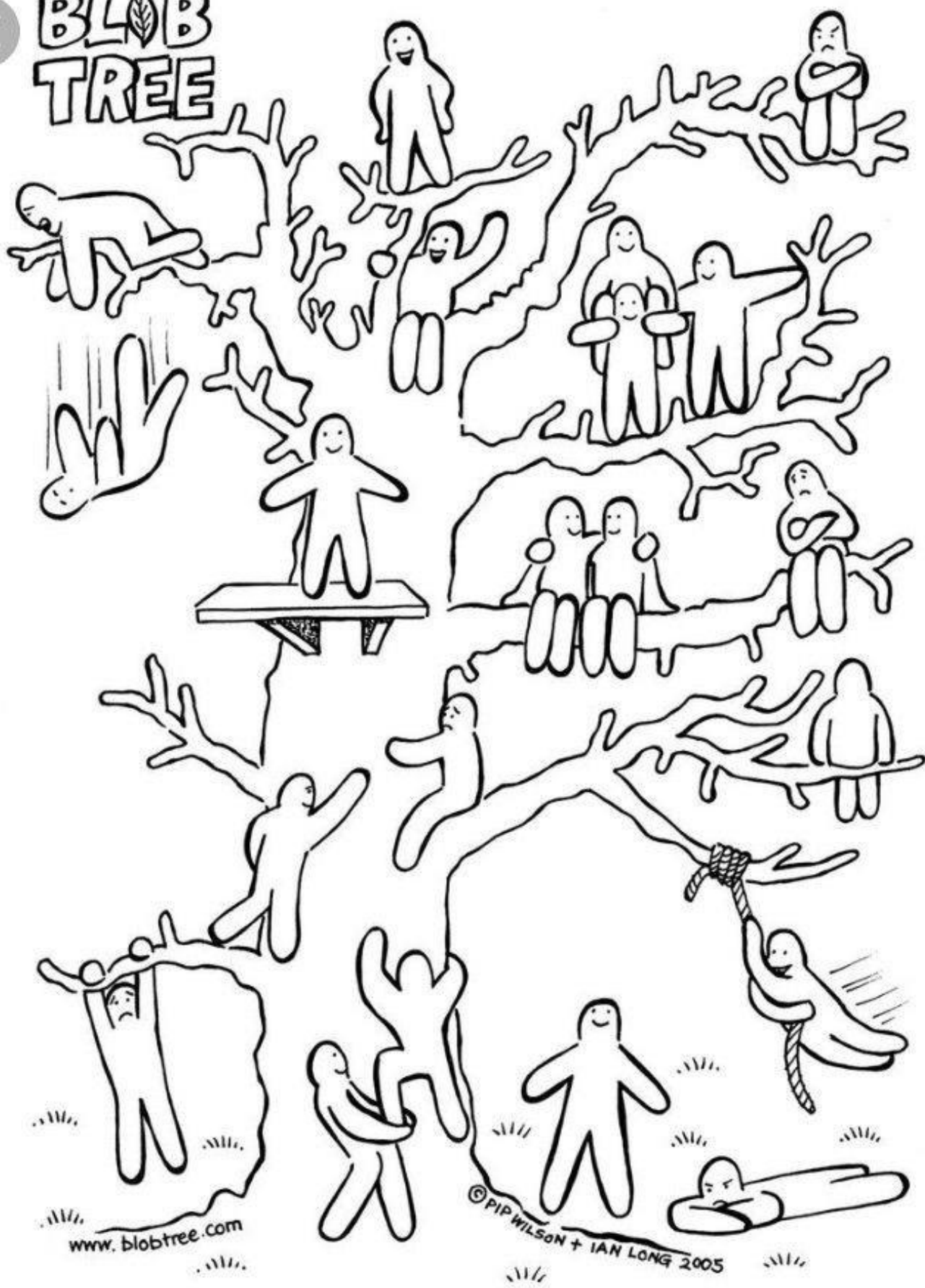

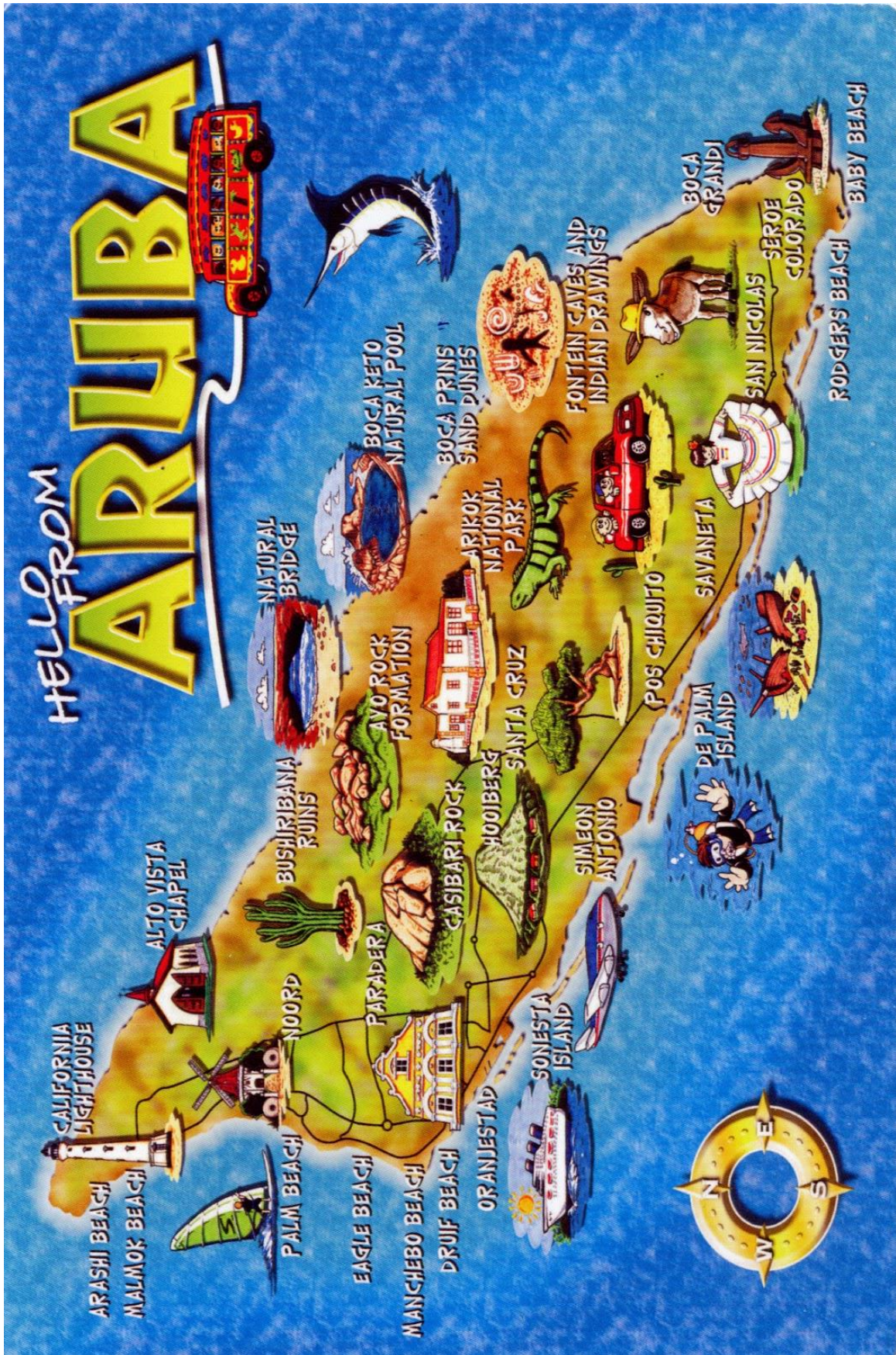
Story 5: Vriendjes spelen op straat. Een vriendje valt en kan niet meer opstaan. Hij heeft zijn been gebroken. De ambulance wordt gebeld. De jongen wordt met de ambulance naar het ziekenhuis gebracht en moet daar blijven.

Kopierblad 9 The Blob Tree

BLOB TREE

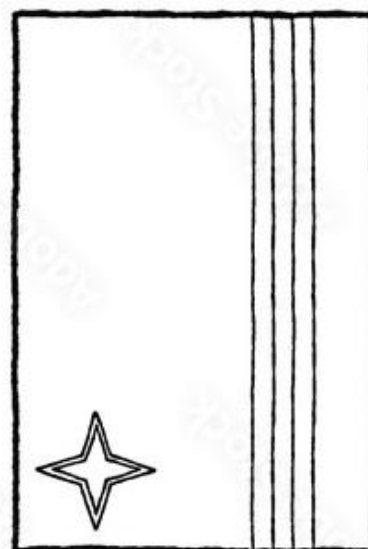

Kopieerblad 11 De kaart van Aruba

Aruba

Naam: ..... - **RECEPT**

100 gram....

Een scheutje...

Een snufje...

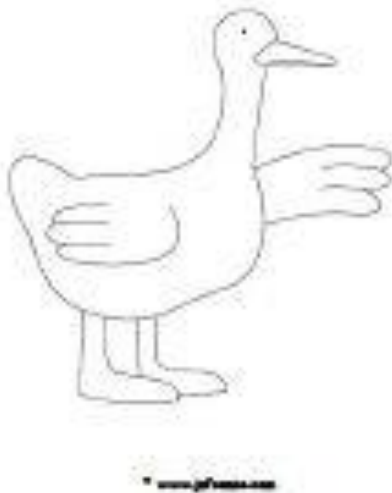
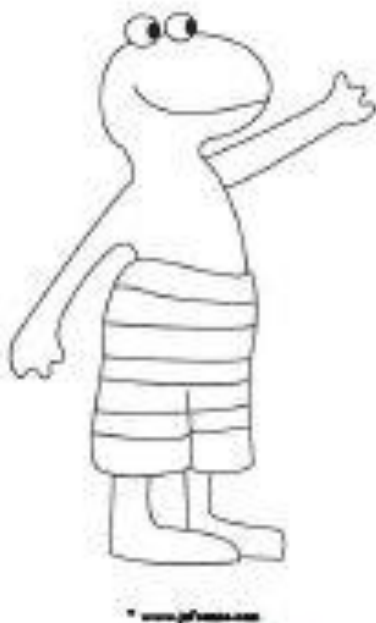
Een eetlepel...

150 gram...

Speciaal ingrediënt

Kopieerblad 13 Personages 'Kikker en de vreemdeling'

Kopieerblad 14 Horton en Mayzie

